

Secció III. Altres disposicions i actes administratius

CONSELL INSULAR DE MALLORCA

DEPARTAMENT DE CULTURA, PATRIMONI I POLÍTICA LINGÜÍSTICA

4692

Publicació de l'acord de declaració de Bé d'Interès Cultural, amb categoria de Conjunt Històric, dels elements que conformen el conjunt de la central i la colònia industrial, i de declaració de Bé d'Interès Cultural, amb categoria de Monument l'edifici central tèrmica d'Alcanada, en el terme municipal d'Alcúdia

El Ple del Consell Insular de Mallorca en sessió de dia 11 de maig de 2023, va adoptar entre d'altres el següent acord:

“FETS

1.- En data 12/04/2022 la Comissió Insular de Patrimoni Històric de Mallorca va acordar la incoació de l'expedient de declaració de Bé d'Interès Cultural, amb categoria de Conjunt Històric, dels elements que conformen el conjunt de la central i la colònia industrial, que presenten un disseny inicial unitari, amb la delimitació del conjunt i de l'entorn de protecció que figuren a la documentació gràfica que s'adjunta; i d'incoació d'expedient de declaració de Bé d'Interès Cultural, amb categoria de Monument l'edifici central, amb totes les parts integrants i pertinences citades a l'informe tècnic de 4 d'abril de 2022, i amb la delimitació que figura a la documentació gràfica que s'adjunta.

Aquest acord fou publicat al BOIB núm. 60, de 07/05/2022 i al BOE núm. 121, de 21/05/2022.

2.- En compliment d'allò que determina l'article 9 punt 3 de la Llei 12/1998 de 21 de desembre del Patrimoni Històric de les Illes Balears, es va donar audiència als interessats per un termini de quinze dies hàbils.

4.- Així mateix, en compliment d'allò que determina l'article 9 punt 3 de la Llei 12/1998 de 21 de desembre del Patrimoni Històric de les Illes Balears, es publicà al BOIB núm. 102, de 31/07/2021 l'obertura del tràmit d'informació pública d'un mes.

5.- Tal i com estableix l'article 9.1.a) de la Llei 12/1998 de 21 de desembre del Patrimoni Històric de les Illes Balears, a l'expedient consta informe favorable d'una de les institucions consultives previstes a l'article 96 d'aquesta Llei, en concret, informe de la Universitat de les Illes Balears.

Fonaments de dret

Primer.- La central tèrmica de GESA, al terme municipal d'Alcúdia constitueix una fita important en el desenvolupament industrial de l'illa, aportant importants avenços tecnològics que varen contribuir al desenvolupament econòmic de l'illa gràcies a que va afavorir el incipient mercat turístic.

Més enllà d'aquests aspectes tecnològics, la central constitueix un exemple a nivell local d'empresa que va desenvolupar tot un seguit de polítiques socials, com ara la construcció del conjunt d'habitatges, i altres serveis, per als seus treballadors. En aquest sentit, s'ha de remarcar que aquest conjunt constitueix un dels únics exemples de poblats industrials construïts en el conjunt de totes les Balears, pels seus aspectes tècnics, estètics i socials, entre d'altres, i un conjunt singular a nivell de l'Estat.

A tal efecte, l'article 5 de la Llei 12/1998, de 21 de desembre, del patrimoni històric de les Illes Balears estableix que *tendran la consideració de béns d'interès cultural els béns mobles i immobles més rellevants del patrimoni històric de les Illes Balears que pel seu valor singular es declarin com a tals de forma individualitzada.*

Segon.- L'article 10 de la Llei 12/1998 regula que l'acord de declaració s'haurà d'adoptar pel Ple del Consell de Mallorca.

Tercer.- D'acord amb els articles 7 i següents de la Llei 12/1998, de 21 de desembre, del patrimoni històric de les Illes Balears, i d'acord amb les competències atribuïdes per la Llei 6/1994, de 13 de desembre, als Consells Insulars en matèria de Patrimoni Històric.

Quart.- Prèvia proposta favorable de la Ponència Tècnica de Patrimoni Històric, la Comissió Insular de Patrimoni Històric de 3 de maig de 2023 ha acordat elevar proposta de declaració com a Bé d'Interès Cultural amb categoria de Conjunt Històric, dels elements que conformen el conjunt de la central i la colònia industrial, i de declaració de Bé d'Interès Cultural, amb categoria de Monument l'edifici central tèrmica d'Alcanada, situat al terme municipal d'Alcúdia.

Cinquè.- D'acord amb el Reglament Orgànic del Consell Insular de Mallorca, aprovat pel Ple de dia 12 d'abril de 2018, amb correcció d'errades materials aprovades pel Ple de 12 de juliol de 2018 (BOIB núm. 89, de 19/07/2018).

Atès l'exposat, es formula la següent

Proposta d'acord

I.- Declarar Bé d'Interès Cultural, amb categoria de Conjunt Històric, els elements que conformen el conjunt de la central i la colònia industrial, que presenten un disseny inicial unitari, amb la delimitació del conjunt i de l'entorn de protecció que figuren a la documentació gràfica que s'adjunta.

II.- Declarar Bé d'Interès Cultural, amb categoria de Monument l'edifici central, amb totes les parts integrants i pertinences citades a l'informe tècnic de 24 d'abril de 2023, i amb la delimitació que figura a la documentació gràfica que s'adjunta.

III.- Els efectes d'aquest acord són els que genèricament s'estableixen a la Llei 12/1998, de 21 de desembre, del Patrimoni Històric de les Illes Balears i la normativa concordant.

IV.- Notificar aquesta acord als interessats, a l'Ajuntament d'Alcúdia i al Govern de les Illes Balears.

V.- Publicar aquest acord al Butlletí Oficial de les Illes Balears i al Butlletí Oficial de Estat i anotar-ho al Registre Insular de Béns d'Interès Cultural de Mallorca i comunicar-ho a la Comunitat Autònoma de les Illes Balears perquè procedeixi a la seva anotació al Registre de Béns d'Interès Cultural de les Illes Balears i a la vegada comunicui al Registre General de Béns d'Interès Cultural de l'Estat les inscripcions i anotacions que es realitzin.

Tot això, de conformitat amb els articles 7 i següents de la Llei 12/1998, de 21 de desembre, del Patrimoni Històric de les Illes Balears, i amb l'informe d'al·legacions i amb l'informe proposta de declaració, de 24/04/2023, respectivament, que s'adjunten i formen part integrant del present acord.”

Palma, 15 de maig de 2023

El secretari tècnic del Departament de Cultura, Patrimoni i Política Lingüística
(Per delegació de la vicepresidenta primera i consellera executiva de Cultura, Patrimoni i Política Lingüística. Resolució de 23/07/2019. BOIB núm. 109 de 8/8/2019)
Josep Mallol Vicens

ANNEX I

Informe proposta de 24 d'abril de 2023:

Atès que en data 9 d'abril de 2022 la Comissió Insular de Patrimoni Històric de Mallorca va acordar:

I. Incoar l'expedient de declaració de Bé d'Interès Cultural, amb categoria de Conjunt Històric, dels elements que conformen el conjunt de la central i la colònia industrial, que presenten un disseny inicial unitari, amb la delimitació del conjunt i de l'entorn de protecció que figuren a la documentació gràfica que s'adjunta.

II.- Incoar l'expedient de declaració de Bé d'Interès Cultural, amb categoria de Monument l'edifici central, amb totes les parts integrants i pertinences citades a l'informe tècnic de 4 d'abril de 2022, i amb la delimitació que figura a la documentació gràfica que s'adjunta.

Atès l'informe tècnic de resposta a l'informe de la UIB i de les al·legacions, de data 21.04.2023.

I a la vista que s'han dut a terme tots els tràmits establerts a l'article 7 (procediment de declaració) i article 8 (contingut de l'expedient de declaració) de la Llei 12/98, de 21 de desembre, del patrimoni històric de les Illes Balears (en endavant Llei 12/98), es proposa aprovar l'expedient de declaració com a Bé d'Interès Cultural amb categoria de Conjunt Històric, a favor de la Central Tèrmica d'Alcanada i del poblat de GESA i de l'edifici principal de la central amb categoria de Monument, del terme municipal d'Alcúdia:

0. INTRODUCCIÓ

La central tèrmica de GESA, al terme municipal d'Alcúdia constitueix una fita important en el desenvolupament industrial de l'illa, aportant importants avenços tecnològics que varen contribuir al desenvolupament econòmic de l'illa gràcies a que va afavorir el incipient mercat

turístic.

Més enllà d'aquests aspectes tecnològics, la central constitueix un exemple a nivell local d'empresa que va desenvolupar tot un seguit de polítiques socials, com ara la construcció del conjunt d'habitatges, i altres serveis, per als seus treballadors. En aquest sentit, s'ha de remarcar que aquest conjunt constitueix un dels únics exemples de poblats industrials construïts en el conjunt de totes les Balears, pels seus aspectes tècnics, estètics i socials, entre d'altres, i un conjunt singular a nivell de l'Estat.

1. FITXA TÈCNICA

Denominació: Central tèrmica i poblat de GESA

Emplaçament: Alcanada (veure plànol delimitació)

Municipi: Alcúdia

Cronologia: S. XX

Anys construcció: 1956-1958 (l'any 1958 es posà en servei)

Ampliació: 1961 – 1964 (posada en marxa d'un tercer grup de generació d'electricitat)

Tancament: 1982 - 1984.

Promotor: Gas y Electricidad Sociedad Anónima (GESA)

Ús original: Fabril i residencial

2. MEMÒRIA HISTÒRICA

La Central Tèrmica d'Alcúdia va estar adscrita a GESA, una empresa fundada el 1927 amb la fusió de la Compañía Mallorquina de Electricidad i la Sociedad de Iluminación por Gas. A partir de la dècada de 1940, en ple període de crisi de la postguerra, va patir problemes d'inversió per a mantenir les infraestructures i el servei. En aquest context, i atesa la necessitat de millorar les prestacions per impulsar el desenvolupament econòmic de Mallorca i a l'Estat en general, el 1952 el Govern central va comprar GESA per 33 milions de pessetes. Des d'aquell moment passaria a formar part de l'Institut Nacional d'Indústria (INI).

2.1 La necessitat d'instal·lar una central tèrmica a l'illa de Mallorca

A l'illa de Mallorca no existien grans recursos energètics, a excepció d'unes zones de lignits que podien aprofitar-se i algunes possibilitats hidràuliques.

Inicialment, per solucionar el consum d'energia de l'illa de Mallorca, el 1952 l'INI instal·là dues centrals mòbils (propietat de l'Empresa Nacional d'Electricitat S.A.). Mentrestant, es va realitzar un Pla d'Electrificació de l'Illa de Mallorca que contemplava com a projecte més destacat la implantació d'una central tèrmica en algun lloc de l'illa. El 1948 ja s'havien estudiat diverses opcions, sense arribar a cap conclusió definitiva. En aquest Pla d'Electrificació, presentat per l'empresa Gas i Electricitat S.A., el 1955, es va aprofundir en l'estudi de les diferents alternatives i es va decidir que s'ubicaria al port d'Alcúdia una central tèrmica que pogués cremar lignits i fueloil indistintament.

Gas i Electricitat S.A. va encarregar el projecte i la realització de la central a la Direcció Tècnica de l'INI, qui va repartir el treball segons competències al Centre d'Estudis Tècnics d'Electricitat i al Departament de Construcció.

El Departament de Construcció va desenvolupar el projecte i la direcció de les obres. Es va projectar una central amb dos grups de 15.000 Kw, amb la idea d'incorporar un tercer grup de les mateixes característiques a partir de 1961. Amb la Central Tèrmica d'Alcúdia es va aconseguir passar d'un consum de 51 kWh anuals per habitant el 1930 a 254 kWh el 1956 i a 287 kWh el 1958, anant en ascens en anys successius. La construcció de la Central va ser determinant per impulsar el desenvolupament econòmic de l'illa, com a projecte més important del Pla d'Electrificació de l'Illa de Mallorca.

En aquells moments, al Departament de Construcció l'únic arquitecte que treballava era Ramón Vázquez Molezún.

Ramón Vázquez Molezún (la Corunya, 1922 – Madrid, 1993) fou un arquitecte format a l'Escola de Madrid. La seva obra es va caracteritzar per l'assumpció compromesa dels principis del moviment modern, la utilització expressiva de l'estructura; el potent modelat plàstic del volum; el maneig de la llum que transcendeix les meres necessitats funcionals; i, sobretot, l'absència de retòrica, afectació o concessions al virtuosisme tècnic o compositiu. Vázquez Molezún esdevingué un referent insubstituïble de la recuperació del discurs modern en l'arquitectura espanyola després de la Guerra Civil. A més, va ser uns dels arquitectes de l'escola de Madrid més destacats durant la dècada dels 50, fins al punt d'exercir influència en l'arquitectura contemporània espanyola, no tan sols a través de la seva obra, sinó també a través de la seva tasca docent en l'Escola d'Arquitectura de Madrid. Entre les seves obres més destacades es poden citar el Pavelló Espanyol a l'Exposició Internacional de Brussel·les (1956-1958), la casa per a Jesús Huarte a Puerta del Hierro (1966), l'edifici Bankunió (1970-1975) a Madrid, en l'àmbit illenc, la Casa Cela a La Bonanova (1961); totes elles projectades amb qui va ser el seu soci José Antonio Corrales. La seva obra va merèixer el reconeixement a través de varis premis importants, entre els quals destaquen: el Premi Nacional d'Arquitectura (1954) pel

projecte de Museu d'Art Modern, el Gran Premi d'Arquitectura de la x Triennal d'art de Milà (1954) i la Medalla d'Or pel Pavelló d'Espanya a la Fira Internacional de Brussel·les (1958), projectat conjuntament amb José Antonio Corrales, arquitecte amb qui va col·laborar al llarg de part de la seva carrera.

2.2 El perquè de la localització de la central tèrmica a Alcúdia.

Com ja s'ha apuntat, s'estudiaren diferents localitzacions per plantejar l'emplaçament de la nova central tèrmica, la qual havia de complir amb els requisits següents: proveïment de combustible, aigua de refrigeració, i alimentació i connexió elèctrica. En concret a Mallorca, a causa de les especificitats de l'illa, es va tenir en compte:

- Una localització on fos possible la refrigeració, sense dependre dels recursos hídrics variables, de manera que s'havia de situar la central al litoral de l'illa, per poder aprofitar l'aigua de mar per a aquesta refrigeració.
- Atès que s'havia de situar al litoral, hauria de ser en un lloc on no es presentessin grans masses d'algues que poguessin obstruir les canalitzacions de la central.
- Que estigués prop del combustible (proximitat de lignit) o amb vies d'accés fàcils per a l'economia del transport (prop del port per a la descàrrega fàcil de combustible, sobretot del fueloil).
- Que Mallorca ja destacava per ser una localització de gran potencial turístic. Es preveia una expansió residencial, de manera que la situació de la central no havia d'interferir amb aquest ús; doncs una instal·lació així podia afectar l'estètica i provocar incomoditats degudes a la pols i el fum de les xemeneies. A més, tal com es deia en el document del pla, tampoc es volia perjudicar ni els terrenys agrícoles, ni els interessos estratègics militars.
- Les possibilitats de comprar terrenys adjacents en el cas que fos necessari realitzar ampliacions.

Considerant tots aquests requisits, es va decidir que l'emplaçament ideal era prop del Port d'Alcúdia. Tenia facilitat per a les preses d'aigua necessàries per a la refrigeració de la central, el tractament per filtrar aquestes aigües era factible, hi havia la possibilitat de tenir pous per a l'aigua de les turbines, es trobava prop de la zona de lignits, la descàrrega de combustible - sobretot fueloil - des dels vaixells, era fàcil; a més, es podien adquirir nous terrenys, en el cas que hi hagués ampliacions, i es podia instal·lar una alta xemeneia amb separadors mecànics, atès que els vents dominants anaven cap al mar i no afectarien ni als pagesos, ni als residents.

L'obra civil per a la construcció es va adjudicar el 30 de juny de 1955. Els treballs es van iniciar amb sondejos per determinar les característiques del subsòl i paral·lelament es van contractar les calderes a *Combustion Engineering* i les turbines a *Metropolitan Vickers*. A finals de 1956 s'estaven instal·lant les calderes i, just un any després, el 1957, es van començar les proves per posar en funcionament el primer grup, que es posà en marxa a partir del 7 de gener de 1958 i el 17 d'abril de 1958, el segon grup. Aquesta obra va ser inaugurada el 10 i 11 de maig de 1960, el que va ser notícia d'impacte tant local com nacional. A partir d'aquest moment, Balears es va incorporar a sistema de "Tarifes Limit Unificades", que es va fer efectiu el gener de 1961, fet que va comportar una gran reducció en el preu de l'electricitat i va suposar un període de creixement ràpid, que no hagués estat possible sense l'existència de la central tèrmica d'Alcúdia.

Segons es documenta en la memòria de l'exercici de 1960, a causa de l'extraordinària elevació del consum, s'acordà anticipar la data de l'ampliació de la central d'Alcúdia i col·locar-hi un tercer grup, que ja no seria com els anteriors, sinó de 37.500 KW, atès el gran creixement de la demanda. Després d'un acurat concurs, s'acordà adquirir el turboalternador de Westinghouse Electric Corporation i la caldera a Babcock & Wilcox dels EEUU. Les obres civils d'aquesta ampliació es van iniciar a principis del mes de novembre d'aquest any i van continuar fins que es posà en marxa, l'1 de novembre de 1964. Amb aquestes obres es va considerar que la Central quedava finalitzada tal com s'havia projectat, encara que el grup III va passar de 15.000 KW en el projecte inicial, a tenir finalment 37.500 kW. L'acabament de la central va ser molt important per a l'empresa, ja que va permetre utilitzar amb tot el rendiment totes les instal·lacions auxiliars (presa d'aigua de refrigeració, parquet de combustible, nau de encubat, magatzems, tallers, poblat, etc.) i els serveis generals, que van ser projectats amb la seva total potència, de manera que es podia començar a rendibilitzar la inversió. La central va estar en producció fins que es va donar de baixa entre 1982 i 1984.

2.3 El Poblat de GESA

Des d'un primer moment, amb la construcció de la central tèrmica, GESA es va plantejar la construcció d'una colònia industrial, seguint el model d'altres centres industrials que, amb la segona etapa de desenvolupament industrial, abandonaven els nuclis urbans, a l'hora que aixecaven conjunts d'habitatges, en un entorn que en la majoria dels casos solia ser rural i que fos autosuficient.

Tal i com promulgava el consell d'Administració de GESA en el bolletí de març de 1958, l'empresa desitjava que els treballadors i les seves famílies, que per motius laborals haguessin que residir en el Port d'Alcúdia, gaudissin de tots els mitjans necessaris per dur a terme una vida digna, equiparable a la de qualsevol altre lloc. Per aquest motiu l'empresa proporcionava als empleats habitatges que destaquen per la seva modernitat alhora que confortabilitat; un economat on es poguessin subministrar de totes les seves necessitats alimentàries i inclús calçar i vestir a preus de cost; una escola pels seus fills amb àrees d'esbarjo i zones esportives; un convent per a les monges, i una capella (projectada l'any 1957 i inaugurada l'1 de juliol de 1960).

Amb aquesta idea s'erigí, juntament amb la Central Tèrmica, el Poblat de GESA, projectat per l'arquitecte Josep Ferragut Pou, amb la

intenció de dotar el poblat de tots els serveis necessaris per garantir un funcionament autosuficient.

Josep Ferragut Pou (Palma, 1912–1968), estudià la carrera d'arquitectura a l'Escola d'Arquitectura de Barcelona. El 1942, un cop acabà la seva formació, va començar la seva activitat professional a Mallorca, en plena crisi post-bèl·lica, on sempre exercí fins la seva mort. L'obra de Ferragut es va desenvolupar en dues grans etapes: la primera, de la dècada dels quaranta fins a la meitat dels cinquanta. La segona, de la segona meitat dels anys cinquanta fins el 1969.

Després d'una primera etapa dins la línia classicista de Gabriel Alomar, amb qui col·laborà tot just de titular-se, a partir de la dècada dels cinquanta va començar amb les primeres aproximacions al llenguatge de l'arquitectura moderna, gràcies a la nova situació econòmica i social, fruit de la transformació econòmica que va comportar el desenvolupament turístic i la necessitat de crear una imatge de modernitat i avantguarda, a la vegada que es posava en sintonia amb el que passava a nivell internacional. Durant aquesta època, Ferragut va dur endavant molts encàrrecs a la zona d'Alcúdia com el Mal Pas-La Victòria (1964), Estany Esperança (1966), Barcarès (1968) i d'altres, caracteritzant-se per dissenys més tradicionals els que responen a encàrrecs de particulars i per un llenguatge més renovador els de caràcter públic o eclesial, com ara el Poblat de GESA a Alcúdia, l'Església de la Porciúncula, l'Església de Sant Agustí, etc.

D'entre els diferents professionals que iniciaren la seva trajectòria tot just acabada la Guerra Civil, probablement sigui Josep Ferragut el primer en reprendre el discurs arquitectònic anterior, a la vegada que anava incorporant els temes i les propostes del discurs internacional, donant com a resultat obres funcionals, progressistes, amb clares referències, entre d'altres, a Charles-Édouard Jeanneret-Gris (Le Corbusier) (1887-1965), José Antonio Coderch (1913-1984), Miguel Fisac (1913-2006) o Ludwig Mies Van der Rohe (1886-1969). Dins aquesta línia innovadora no és estrany doncs, que quan rebé l'encàrrec de projectar un poblat per a l'empresa GESA, es decantés per utilitzar en la seva obra un llenguatge plenament contemporani, amb clara referència a tota l'arquitectura internacional que s'estava desenvolupant en aquells moments, incorporant al panorama illenc una sèrie d'habitatges que responien plenament a aquells paràmetres internacionals, sense deixar de banda les arrels locals.

Un dels aspectes destacats de l'obra de Ferragut es, tal com diu l'informe de Ferrer Forés, la imbricació d'un llenguatge arquitectònic internacional i l'arquitectura local: "la arquitectura de José Ferragut Pou es el resultado de una intensa experimentación y una aproximación personal que trata de recuperar la construcción tradicional para el acervo moderno, proyectando la adaptación de los principios de la ortodoxia racionalista a la peculiaridades topográficas, climáticas y constructivas del lugar, combinando, los materiales y sistemas constructivos vernáculos con los principios del Movimiento Moderno". En síntesi, al poblat de GESA, Ferragut va fer una obra on incorpora tradició i modernitat, reinterpretant elements locals com són les cobertes o els murs de mamposteria.

Tot això fa que el poblat de la central tèrmica d'Alcúdia es pugui catalogar com una de les grans excepcions dins el panorama nacional d'aquest tipus de construccions. Normalment, aquests espais residencials per als treballadors de la indústria eren projectats estrictament des de la funcionalitat i poques vegades aconseguiren un bon resultat des d'un punt de vista arquitectònic. A nivell nacional, surten d'aquesta tònica general els poblats de Ponferrada, per seguir models anglesos, o els de Vandellós i el d'Alcúdia, amb un llenguatge clarament vinculat al Moviment Modern.

3. MEMÒRIA DESCRIPTIVA

La central tèrmica està formada actualment pels edificis o elements següents, els quals s'enumeren i descriuen a continuació en ordre de major a menor rellevància. A l'annex fotogràfic es poden consultar les fotografies corresponents.

3.1 La central tèrmica

A. Subconjunt Edifici Central.

Es tracta d'un subconjunt dins del conjunt de la Central Tèrmica que s'ha de considerar com una unitat. Està conformat pels elements següents, que s'han de considerar junts.

Edifici Central (inclosa zona de transformadors).

Es tracta de l'edifici de major entitat i importància de tot el conjunt, ja que és aquell que conté el sistema principal i està vinculat als elements més importants del procés dins de la Central Tèrmica.

És un edifici de planta rectangular dividida en planta en tres volums longitudinals amb diferents alçades: la nau principal, on es troben les turbines; l'espai d'instal·lacions que separa la zona de turbines (àrea intermèdia) del tercer espai que es troba vinculat directament amb les calderes exteriors (espai de les tremuges de carbó).

La nau de turbines és un gran espai amb dues altures, l'espai de major amplada i amb coberta a dues aigües de pendent suau. Té estructura vertical a base de pilars ordenats de manera reticulada a la mateixa distància de formigó armat i, estructura horitzontal de bigues metàl·liques d'ànima plena que formen el pendent de la coberta.

A la planta baixa hi ha maquinària, així com volums de formigó amb buits amb forma hexagonal, donant-li caràcter i potència a aquests espais.

El tancament està realitzat amb peces prefabricades de formigó i vidre, permetent l'entrada de molta llum natural a l'interior. Aquestes peces es van col·locar en totes les façanes que donen a l'exterior del conjunt, en posició horitzontal a les façanes laterals i en posició vertical en les testeres, col·locant-se entre els buits de l'estructura de formigó. Donant-li una imatge de "lleugeresa" a l'interior de la nau, tot i tractant-se d'una nau realitzada en formigó armat.

Adossada a aquest edifici es troba la zona on s'allotjaven els transformadors, la qual està íntimament relacionada amb el mateix. Es van realitzar espais habilitats per a contenir els transformadors, separats entre ells mitjançant murs de formigó armat.

L'àrea intermèdia és l'espai d'instal·lacions que separa la nau de turbines de la zona de tremuges. És de menor alçada, segueix amb l'estructura de formigó armat i la seva coberta és plana i transitable (sobre la coberta també es va col·locar maquinària).

Espai de tremuges o de sitges de carbó. El volum de major altura de l'edifici central és el que conté les tremuges. Es tracta de l'espai que està directament vinculat amb la zona exterior de calderes i pel lateral amb la cinta de carbó (la qual es connecta a aquest edifici des de l'exterior).

Es considera molt interessant la disposició de les set tremuges, col·locades de manera esglaonada, perquè es puguin visualitzar totes elles des dels dos extrems d'aquest espai.

Es tracta d'un espai realitzat amb estructura de formigó armat, seguint l'ordre de la resta de l'edifici, amb coberta plana. Les façanes també estan realitzades amb les peces prefabricades de formigó col·locades en vertical, en els buits de l'estructura.

A la façana exterior lateral que dona a la cinta de carbó, hi ha una escala exterior metàl·lica per la qual es pot accedir a diferents espais d'aquest volum.

Dins d'aquest volum, donant a la mar, es va disposar una zona d'administració i de petites estades, relacionades, en planta, mitjançant una escala interior de formigó armat i, exteriorment, per una escala metàl·lica.

Les façanes d'aquest volum estan conformades per l'estructura de formigó armat, trams realitzats amb les peces prefabricades de formigó en posició horitzontal o vertical segons on es trobin i trams realitzats en formigó in situ fets amb encofrat de fusta.

Dins d'aquest edifici hi ha gran part de la maquinària original, amb les sales de control.

Calderes.

L'espai de calderes es considera un conjunt format per una estructura metàl·lica auxiliar per subjectar tota la maquinària (sistema) sense cap element de cobriment, per tant, s'ha de considerar de manera conjunta com a part del patrimoni de la central.

Per a la descripció es diferencien les zones de les calderes en a i b:

Zona (a) calderes. Aquest conjunt de dues calderes es va construir en la primera fase de la central, realitzant una estructura feta amb perfils metàl·lics normalitzats i pintats de color blau, i una estructura unida mitjançant reblat.

La zona (b) es va realitzar anys després de les dues calderes anteriors. En aquesta zona es va construir una única caldera, de major grandària, amb una estructura reticulada realitzada amb perfils metàl·lics normalitzats i soldats.

A nivell general, es considera d'interès aquesta zona de calderes com un conjunt format, de manera inseparable, per l'estructura metàl·lica realitzada per subjectar la maquinària, així com les xemeneies vinculades a la mateixa.

Xemeneies.

Es van construir en dues fases diferents, la xemeneia (a), construïda amb el conjunt original i la xemeneia (b), amb l'ampliació de la tercera caldera.

Es tracta de dues xemeneies amb fumerals de grans dimensions, amb una altura aproximada de 80 metres, construïdes amb blocs corbs prefabricats de formigó, armats al seu interior, i com a revestiment interior totxo refractari.

Cinta de carbó.

És un dels elements més singulars i cridaners del conjunt, tant per la grandària, com per la implantació en el conjunt, així com pel disseny dels elements que la conformen.

Està formada per varis elements:

- Marquesina de formigó. Es tracta d'una marquesina de mida petita, realitzada en formigó armat vist, dissenyada amb grans 6 pilars de formigó de secció rectangular descendent en alçada, i en correspondència amb 6 mènsules que sustenten un gran voladriu també de formigó armat. El resultat és un element d'un gran disseny i ostentació tècnica.
- Edifici annex a la marquesina. De planta rectangular amb estructura de formigó armat i tancament realitzat amb peces prefabricades de formigó en posició vertical. La coberta es va realitzar amb una llosa de formigó realitzat in situ, de poc gruix, la qual també compta amb un gran voladís.
- Cinta transportadora de carbó. Es tracta d'una construcció de grans dimensions formada per una estructura metàl·lica triangulada que conforma la pròpia cinta, recolzada en pilars metàl·lics formats per perfils metàl·lics soldats amb xapes i recolzats en bases de formigó lligats als mateixos mitjançant cargols. Cada quatre pilars conformen un suport de la cinta, mitjançant la triangulació i lligat dels mateixos amb perfils en L. En l'estructura metàl·lica es recolzen els rails, plataformes metàl·liques en reixeta i baranes de protecció.
- A l'inici de la cinta hi ha un fossat amb una reixa metàl·lica.
- Té una coberta corba en fibrociment.
- Torre. La cinta de carbó finalitza a la part alta d'una torre, realitzada en estructura de formigó armat formada per quatre pilars de secció quadrada i bigues, a la coberta hi ha un dipòsit metàl·lic.

Sota la torre hi ha una petita caseta realitzada amb estructura de formigó armat i tancament de peces prefabricades de formigó.

Vinculat a la cinta de carbó es troba el parc de carbó, l'espai exterior on s'emmagatzemava el carbó.

B. Nau d'encubat

Es tracta d'un edifici annex a l'edifici central amb una planta formada per la macla de dos rectangles, que es demostra amb la composició de dos volums units amb tres altures diferents.

El volum de menor alçada era per l'accés de vianants, mentre que el volum de major altura (dues altures esglaonades) era per a l'accés de la maquinària, mitjançant una gran porta metàl·lica.

- Volum de major alçada. És un edifici realitzat íntegrament en formigó, amb estructura de pilars de formigó armat, realitzats in situ, i bigues de formigó armat de cantell variable per conformar la coberta a dues aigües (de pendent suau), amb forjat unidireccional amb biguetes prefabricades i entrebigat amb revoltó.
- A la zona de major altura, el tancament està realitzat amb trams cecs de formigó entre buits d'estructura amb acabat en juntes en línia des de l'interior, i amb estries verticals (a manera de "costelles") des de l'exterior. Realitzat amb peces prefabricades en doble U de formigó, donant-li verticalitat a l'edifici, i zones amb peces prefabricades de formigó amb vidre per deixar entrar la llum natural a l'interior de la nau. Conté un pont grua de importants dimensions (1956-1964) en bon estat de conservació.
- Volum de menor alçada. Conformada per estructura de pilars i bigues de formigó armat. Amb tancament format per peces prefabricades de formigó amb vidre en posició vertical i peces prefabricades de formigó amb estries horitzontals i cegues. Des de l'exterior, s'aprecia el joc en la col·locació de les peces prefabricades creant bandes de vidre i bandes cegues de formigó, conformant una retícula amb les peces de formigó. La imatge des de l'exterior és d'un volum compacte de formigó amb estries verticals i coberta a dues aigües molt suau. A l'interior es crea un gran espai de treball dissenyat per tenir una gran quantitat de llum natural.

C. Dipòsits de fuel.

Dins el conjunt hi ha tres dipòsits d'acer, numerats en el seu exterior (1, 2 i 3). El dipòsit 3 és més gran que els altres dos.

Es tracta de tres tancs de planta circular per l'emmagatzematge del fuel, realitzats en acer i coberts, col·locats, cada un d'ells, en una base de formigó, separats de la resta de construccions mitjançant uns murs de formigó armat (serveixen tant per delimitar el seu espai com per a mur de contenció) que tanquen a cada un dels dipòsits de manera independent.

Cada dipòsit té una escala metàl·lica exterior per al seu manteniment i una barana en el perímetre de la coberta.

Juntament amb les xemeneies i la cinta de carbó, els dipòsits de fuel es consideren elements icònics del conjunt, ja que tenen una tipologia molt característica i són volums molt potents.

D. Edifici que conté magatzem, taller i oficines.

Aquest edifici es troba entre la zona d'aparcament i la subestació.

Es tracta d'una construcció conformada per tres naus adossades de planta rectangular, amb diferents alçades, una d'elles de menor longitud.

Es configuren espais molt interessants amb tres tipus d'estructures. Per a una major comprensió anomenem als diferents espais D1, D2, D3.

- D1. És la nau diàfana de menor longitud i menor altura. Realitzada amb estructura de pilars i bigues de gran cantell de formigó armat. El seu tancament està format per peces prefabricades amb vidre per a la il·luminació natural de l'interior i amb blocs de formigó prefabricat.
- D2. Nau diàfana realitzada amb estructura de pilars de formigó armat i bigues de formigó armat invertides de secció variable lleument inclinades per crear la pendent de la coberta. El seu tancament està realitzat amb blocs de formigó prefabricat i a la façana s'aprecia un buit irregular que repeteix el perfil de la biga. Aquesta nau té un espai interior molt interessant tant per l'estructura com per la il·luminació del buit irregular.
- D3. És la nau de major alçada, realitzada amb estructura de formigó armat de pilars i bigues de cantell variable que conforma la coberta a dues aigües. Amb tancaments de blocs prefabricats de formigó i, a la zona alta, entre els pilars, paraments de peces prefabricades de formigó amb vidre per a la il·luminació de l'interior.

Les tres naus tenen paviment de llamborda.

Aquest edifici s'allunya una mica de el disseny general del conjunt a causa del seu tancament amb blocs prefabricats de formigó amb juntes alineades. Es considera singular i d'interès, tant des del punt de vista volumètric, com per la utilització del formigó en la configuració.

Els edificis E i F. Tot i que es descriuen aquests edificis per separat, es poden considerar com de disseny complementari a l'estar units per una escala exterior per pujar a la zona posterior, que es troba a més alçada. Ambdós edificis responen al disseny general del conjunt. Destaca el disseny de les façanes d'ambdós edificis que donen al pas entre ells, ja que el disseny de cada un d'ells sembla el negatiu de l'altre.

E. Edifici de vestidors i menjador.

Interessant edifici de planta rectangular amb dues altures, el disseny juga tant amb la volumetria general de l'edifici com amb el volum lateral suspès de l'escala, de gran singularitat.

A la planta baixa, es trobaven els vestuaris i a la planta primera el menjador, que comptava amb una terrassa. Aquest és un element d'interès, ja que al tractar-se d'un menjador per a treballadors, el fet de plantejar una terrassa es considera quelcom inusual, però que donaria qualitat als treballadors.

Està realitzat amb estructura de formigó armat de pilars i bigues de cantell, i en el seu tancament es van col·locar peces prefabricades de formigó en posició horitzontal per vidres i en planta baixa peces prefabricades en doble U de formigó creant una estria vertical a la façana (a l'igual que la nau de desencubat). En els tancaments es pot llegir l'estructura.

La coberta és plana i està formada per una llosa de formigó armat. A la façana lateral s'adossen quatre safareigs exteriors realitzats en formigó prefabricat.

F. Edifici d'emmagatzematge, juntament amb els vestuaris i el menjador.

Es tracta d'un edifici de disseny senzill, de planta rectangular amb estructura de formigó armat formada per pilars de secció quadrada i bigues de cant.

La seva façana principal dona a la zona d'aparcament i està formada per tres grans buits distribuïts ordenadament amb portes metàl·liques, amb tancament llis marcant juntes alineades.

Els tancaments laterals i del darrere no segueixen el disseny general del conjunt, s'utilitzen peces prefabricades de formigó amb juntes alineades (a l'igual que l'edifici D), i les peces prefabricades de formigó en vertical per als buits oberts amb vidre.

G. Caseta d'entrada al conjunt prop del poblat i bàscula.

Aquesta caseta es troba situada a la zona de l'entrada N, per on entrava el lignit i el carbó. Està envoltat per un encintat de vorera. Darrere de l'edifici hi ha una escala metàl·lica per la qual es podia baixar al parc de carbó.

Es tracta d'un petit edifici de planta rectangular d'una alçada, realitzat amb estructura de pilars i bigues de formigó armat, amb coberta inclinada a una aigua i tancament conformat per peces prefabricades de formigó en doble U formant estries i peces prefabricades per a vidre en posició horitzontal.

Conté una bàscula interior (1956-1958) metàl·lica i en bon estat de conservació, i una bàscula exterior (1956-1958) metàl·lica i en regular estat de conservació, marca Pibernat Barcelona.

H. Espai annex a la subestació amb una petita nau.

Es tracta d'un espai obert on hi ha dues construccions: un petit porxo metàl·lic sense valor i una petita construcció que segueix el mateix disseny que la resta del conjunt.

La nau és de planta rectangular i d'una alçada, amb estructura de pilars i bigues de formigó armat, amb coberta inclinada a una aigua. El tancament segueix el disseny general dels altres edificis amb peces prefabricades en doble U que conformen estries verticals i zones amb peces prefabricades buides per al vidre (per a la il·luminació de l'interior). Amb paviment de llamborda.

A la parcel·la hi havia també una construcció tipus porxo, realitzat amb estructura metàl·lica, el qual no té interès.

I. Espai obert on hi havia l'aparcament.

És un gran espai obert amb el traçat en terra marcant els espais d'aparcament i de circulació. Es troba annex als edificis del menjador i del vestuari, i del magatzem, els quals tenen accés mirant cap a l'aparcament.

Tenia un traçat d'il·luminació exterior (amb fanals), encintat de voreres i arbres delimitant l'espai.

J. Edificis auxiliars, prop dels dipòsits.

Es tracta d'un subconjunt de diverses construccions auxiliars, les quals segueixen, en general, el disseny de la resta del conjunt. Les construccions que conformen aquest conjunt són les següents:

- Dos dipòsits de dia. Es tracta de dos tancs d'emmagatzematge metàl·lics.
- Edifici que conté equips contra incendis, recolzat en mur de contenció del dipòsit 2. De planta rectangular amb dues altures, formada per una estructura de formigó unidireccional porticada amb sòl de llamborda. En el seu exterior s'aprecia que ha estat modificada la seva façana.
- Caseta auxiliar que té el disseny general del conjunt. Es troba situat a prop de dipòsit de fuel 1.

K. Pal elèctric

Datació: 1956-1958

Materials: formigó armat

Utilitat original: columna usada pel sosteniment de línies elèctriques aèries.

Estat de conservació: Bo

L. Rails pel transport dels transformadors fins la nau de desencubat

Ubicació: Exterior i interior de la nau de desencubat

Datació: 1956-1958

Materials: metall

Utilitat original: transport dels transformadors a la nau de desencubat per a la seva reparació

Estat de conservació: Bo

3.2. El poblat

Com ja s'ha assenyalat, l'arquitecte Josep Ferragut Pou projectà una àrea residencial en els terrenys circumdants a la Central amb la intenció de dotar el Poblat de tots els serveis necessaris per garantir un funcionament autosuficient. D'aquesta manera, a més dels habitatges, es va incloure al conjunt una capella, una zona esportiva (amb piscina, casino i pistes de tennis), una escola, un casinet-economat, (enderrocats), un convent per a les monges i residència per a visitants.

L'espai del poblat ocupa una superfície de 28.707m² entre vials, zones verdes privades, residencial i la capella. Tal com diu Ferrer Forés al seu informe, el poblat no és una suma d'elements individuals sinó un conjunt orgànic estructurat entorn a una sèrie de carrers en cul de sac, als que s'obren les vivendes i on es situen espais comunitaris que ajuden a la cohesió urbana i social.

3.2.1 Els habitatges

Les cases es caracteritzen per ser unifamiliars i per comptar amb diferents categories, depenent de la tasca de cada treballador, atès que es projectaren a imatge de la jerarquia de l'empresa. Aquestes categories les veiem reflectides en la distribució i el volum de les cases. Les dels enginyers són més grans, compten amb uns 158 m² aproximadament, i consten de quatre habitacions, sala d'estar i menjador, cuina, rebost, entrada, dos banys i porxada amb bugaderia. La resta, les dels empleats de menor rang, són més petites i estan equipades de tres dormitoris, sala menjador, cuina, rebost, bany i porxada amb bugaderia.

Pel que fa a la tipologia de les cases, es divideixen en tres tipus: els xalets individuals de més de 120 m², els xalets individuals de menys de 120 m² i els xalets adossats.

- Del primer grup, comptem amb un total de cinc, fan de mitja 155,6 m² i es reparteixen entre el carrer Poblat Butà (nombres 42 i 44) i el carrer de la Barca de Bou (39, 41 i 43).
- Pel que fa al segon conjunt, estaria compost per deu xalets individuals, de 110 m² de mitja i s'ubicarien en els carrers de la Barca de Bou (15, 17, 19 i 21) i del Llaüt (5, 5A, 7, 7A, 9A i 13).
- El darrer bloc, format pels xalets adossats, és el més nombrós, amb un total de 15. Les cases ocupen una superfície de 106,73 m² de mitja i es distribueixen entre el Poblat Butà (42), carrer del Llaüt (1, 3, 9 i 11) i carrer de la Barca de Bou (6, 8, 23, 25, 27, 29, 31, 33, 35 i 37).

Per tant, podem dir que el Poblat disposava d'un total de 30 habitatges, amb una mitja de 124,11 m². Els habitatges obrers s'erigiren en filera (24), mentre que els del capellà (1), del mestre d'escola (1) i dels tècnics (3) responen a la tipologia aïllada i es trobaven elevats sobre el terreny. Totes les construccions presenten una composició ordenada de plànols i volums senzills, cobertes planes i la utilització de materials moderns com el formigó. Formalment totes presenten les façanes emblanquinades i una part amb lloses de pedra calcària de diferents colors i junta blanca.

Aquests habitatges, tal com diu Ferrer Forés, s'estructuren en dos cossos perpendiculars, articulats per la zona de distribució, on es situen les diferents estances, amb un cos obert al carrer i l'altra, amb els dormitoris, perpendicular al jardí on, com s'ha dit, es conjuga l'ús de materials i sistemes constructius locals (murs portants de mamposteria revocats; testers de mamposteria, cobertes inclinades i asimètriques de teula; persiana mallorquina, sòcols de mamposteria, etc.) amb els principis del Moviment Modern.

Des del disseny original ja es varen concebre uns petits volums adossats al fons de parcel·la situats de forma aparellada, destinats a ser magatzem d'eines del jardí i similar, conformats amb volums coberts a dues aigües, de murs de marès i coberta de teula.

3.2.2. La capella

Dins el conjunt ressalta per la seva gran singularitat i interès la Capella, dedicada a Nostra Senyora de la Llum (1958).

La planta és d'una sola nau, de forma trapezoïdal, amb els laterals que van confluint cap a l'altar per donar monumentalitat al lloc sagrat.

L'edifici està conformat per cinc trams. El primer correspon al pòrtic d'accés des de la petita plaça circular. Està format per quatre pilars, dos d'ells adossats a la façana, que sustenten una llosa de formigó en la qual hi ha gravades unes creus i uns peixos. A continuació, s'accedeix cap a l'interior del temple a través d'una portalada composta de tres obertures, dues laterals i una central, més alta i ampla. S'entra dins un espai o cancell entre dues portes per evitar així corrents d'aire i aïllar renous externs. Traspasat el cancell es dona pas a la nau principal, més alta i ampla que l'espai precedent. A una de les parets laterals se situen els confessionaris i a l'altra un Via Crucis.

El presbiteri es configura com un espai rectangular de 5x12m i 7 metres d'alçada. A les parets laterals hi ha dos vitralls amb motius decoratius multicolors que simbolitzen la separació de les tenebres de la llum i la nit amb llunes i estels.

Als peus de la nau, els vitralls, amb multitud de colors, representarien el dia. La paret del tester està decorada amb pintures al fresc, obra d'Alberto García Álvarez, on es representen escenes de la vida de la titular: l'Anunciació, Visitació de la Verge a Santa Isabel, Naixement, Presentació al Temple (la Candelera), Fuita cap Egipte, el Nin i trobat en el Temple, Bodes de Canaan, Nostra Senyora als peus de la Creu, l'Assumpció i la Coronació de la Verge.

La taula de l'altar està conformada per un bloc de pedra calcària, gravada amb simples dibuixos als quatre costats, al frontal del qual es pot apreciar la inscripció "FIAT LUX". Damunt penja un baldaquí format per seixanta-quatre reflectors que projecten els seus raigs de llum damunt l'altar i el sagrari. El baldaquí es completa amb una inscripció en llatí al seu voltant.

A un costat de la capella se situa la sagristia. Per completar l'obra Ferragut projectà un campanar, actualment desaparegut.

Els materials que s'empraren per a la construcció de la capella són els mateixos que s'han utilitzat pels habitatges de tot el Poblat.

3.2.3 La zona esportiva

El 1962 es projectà la construcció de la zona esportiva en un pla, devora la mar, de 450 metres de longitud per 90 metres d'ample. De tot el projectat només es dugué a terme una part: la casa del guarda, la piscina, el camp de tennis, els vestidors i el casinillo (edifici dotat de sales de lectura, cafè, biblioteca, sala femenina, sala de jocs per a nins, petita guarderia, grups de banys i porxada).

Tot i que aquesta zona forma part inherent del conjunt, no s'ha pogut incloure dins el bé cultural ni dins el seu entorn per una qüestió competencial, degut a que actualment es troba en zona marítima-terrestre.

3.3. Descripció de la maquinària i dels elements auxiliars existents

El fet que s'hagi conservat *in situ* gran part de la maquinària original atorga al conjunt un valor patrimonial més singular, ja que permet una comprensió i lectura més integradora de tot el conjunt fabril. Aquesta maquinària ha estat relacionada i pre-inventariada a l'estudi tècnic sobre els espais, parts integrants i pertinences, redactat per l'equip format per Esther Aparicio Rabanedo, José Ángel Azuara Solís i Diana Sánchez Mustieles el mes de desembre de 2019, a petició del Consell de Mallorca.

A continuació es relacionen els principals components d'aquesta maquinària, així com dels elements auxiliars. Per a una major comprensió, la identificació es realitza en base als circuits que integren el procés de generació d'electricitat.

Circuit A: Emmagatzematge i distribució del carbó

Funció: emmagatzematge i transport del carbó fins a les tremuges d'alimentació dels molins polvoritzadors.

Components:

1. Dipòsit subterrani del carbó:

Marca: sense marca

Ubicació: exterior

Datació: 1956-1958

Material: formigó

Utilitat original: dipòsit subterrani del carbó

Estat de conservació: bo

2. Cinta transportadora

Marca: es desconeix

Ubicació: exterior

Datació: 1956-1958

Material: metall, goma, formigó

Utilitat original: transport del carbó des del dipòsit exterior fins l'edifici principal de la Central.

Estat de conservació: bo

3. Caseta d'anivellació amb dipòsit d'aigua

Marca: sense marca

Ubicació: exterior

Datació: 1956-1958

Material: formigó

Utilitat original: final de la cinta transportadora del carbó, possiblement el dipòsit d'aigua es debut a temes de seguretat contra incendis.

Estat de conservació: bo

4. Cinta de distribució i motor

Marca: es desconeix

Ubicació: planta superior de l'edifici principal de la Central.

Datació: 1956-1958

Material: metall, goma

Utilitat original: repartiment del carbó a les tremuges d'alimentació dels molins polvoritzadors

Estat de conservació: bo

Observacions: també s'inclou el motor que acciona la cinta de distribució

5. Distribuïdor mòbil

Marca: Link Belt

Ubicació: planta superior de l'edifici principal de la Central.

Datació: 1956-1958

Material: metall

Utilitat original: distribuïdor mòbil del carbó a les tremuges d'alimentació dels molins polvoritzadors, es maneja manualment per un operari.

Estat de conservació: bo

Observacions: també s'inclouen tots els seus elements, com són: canaletes i pont.

6. Tremuges

Marca: sense marca

Ubicació: entre plantes de l'edifici principal de la Central

Datació: 1956-1958

Material: formigó

Utilitat original: alimentació dels molins polvoritzadors

Estat de conservació: bo

Observacions: 7 són les tremuges

7. Conductes d'alimentació als molins polvoritzadors

Marca: sense marca

Ubicació: planta primera de l'edifici principal de la Central

Datació: 1956-1958 / 1961-1964

Material: metall

Utilitat original: tub amb sistema de regulació que des de la tremuja alimenta el molí polvoritzador

Estat de conservació: bo

Observacions: Són 7 els conductes d'alimentació, un per tremuja.

Circuit B: Molins polvoritzadors de carbó, preparació de la mescla de combustió i alimentació de les calderes

Funció: moldre el carbó mitjançant els molins polvoritzadors, mescla amb aire calent i alimentació.

Components:

8. Molí polvoritzador, motor i sistemes auxiliars

Marca: Metropolitan Vickers

Ubicació: planta baixa de l'edifici principal de la Central

Datació: 1957-1958 / 1961-1964

Material: bàsicament metalls

Utilitat original: moldre el carbó

Estat de conservació: bo

Observacions: hi ha 7 molins polvoritzadors. Cada molí inclou:

Tub vertical d'arribada del carbó

Ventilador d'impulsió i tub de conducció d'aire calent des de la caldera

Bomba que mou el ventilador

Motor que acciona el molí polvoritzador

Molí polvoritzador

26. Escalfador d'aire regeneratiu

Marca: es desconeix

Ubicació: terrat

Datació: 1957-1958

Material: bàsicament metall

Utilitat original: encalentir mescles

Estat de conservació: regular

Circuit C: Aigua i vapor

Funció: usar el vapor a pressió, generat a les calderes, per generar energia mecànica a les turbines i aquesta en energia elèctrica mitjançant els alternadors.

Components:

9. Calderes de combustió grups 1 i 2, i grup 3

Calderes grups 1 i 2:

Marca: Combustion Engineering

Ubicació: exterior façana est de l'edifici principal de la Central

Datació: 1956-1958

Material: bàsicament metalls

Utilitat original: encaletir l'aigua i produir vapor

Estat de conservació: mitjà

Observacions: aquestes dues calderes funcionaven tant en carbó com amb fueloil. Producció de vapor de 70.200 kg/h per unitat. Pressió de 44 kg / cm². T de vapor de 440°C. Tenen 4 cremadors de carbó i 4 de fuel amb bufador elèctric d'ignició. Són les dues calderes originals que s'instal·len quan es construeix la Central.

Caldera grup 3:

Marca: Babcock Wilcox

Ubicació: exterior façana est de l'edifici principal de la Central

Datació: 1961-1964

Material: bàsicament metalls

Utilitat original: encaletir l'aigua i produir vapor

Estat de conservació: bo

Observacions: aquesta caldera funcionava tant en carbó com amb fueloil. Producció de vapor de 180.000 kg/h per unitat. Pressió de 63 kg / cm². T de vapor de 485°C. Te 6 cremadors de carbó i fuel combinats.

10. Turbines dels grups 1 i 2, i grup 3

Turbina dels grups 1 i 2:

Marca: Metropolitan Vickers

Ubicació: planta primera de l'edifici principal de la Central

Datació: 1956-1958

Materials: bàsicament metalls

Utilitat original: convertir l'energia cinètica del vapor en energia mecànica

Estat de conservació: bo

Observacions: la potència de les turbines del grup 1 i 2 és de 15.000 Kw cadascuna

Turbina del grup 3:

Marca: Westinghouse Electric Corporation

Ubicació: planta primera de l'edifici principal de la Central

Datació: 1961-1964

Materials: bàsicament metalls

Utilitat original: convertir l'energia cinètica del vapor en energia mecànica

Estat de conservació: bo

Observacions: la potència de la turbina del grup 3 és de 37.500 Kw

11. Condensador dels grups 1 i 2 i del grup 3

Condensador del grups 1 i 2:

Marca: Metropolitan Vickers

Ubicació: planta baixa de l'edifici principal de la Central

Datació: 1956-1958

Materials: bàsicament metalls

Utilitat original: canvi de temperatura

Estat de conservació: bo

Condensador del grup 3:

Marca: Westinghouse Electric Corporation

Ubicació: planta baixa de l'edifici principal de la Central
Datació: 1961-1964
Materials: bàsicament metalls
Utilitat original: canvi de temperatura
Estat de conservació: bo

22. Dipòsits del sistema de tractament d'aigua d'alimentació

Marca: es desconeix
Ubicació: planta baixa de l'edifici principal de la Central
Datació: 1956-1958
Material: metall
Utilitat original: dipòsits usats pel tractament de l'aigua bruta amb la finalitat d'incorporar-la al circuit
Estat de conservació: mitjà

23. Dipòsits del sistema d'adició de composts anticorrosius a l'aigua d'alimentació

Marca: es desconeix
Ubicació: planta segona de l'edifici principal de la Central
Datació: 1956-1958
Material: metall
Utilitat original: dipòsits usats pel tractament de l'aigua amb la finalitat d'incorporar-la al circuit
Estat de conservació: mitjà

12. Tanc de drenatge de les calderes 1, 2 i de la caldera 3

Tanc de drenatge de les calderes 1 i 2:
Marca: es desconeix
Ubicació: a la plataforma inferior comú a les calderes 1 i 2
Datació: 1956-1958
Material: bàsicament metalls
Utilitat original: permet el buidatge de les calderes
Estat de conservació: mitjà
Tanc de drenatge de la caldera 3:
Marca: es desconeix
Ubicació: lateral de la caldera
Datació: 1961-1964
Material: bàsicament metalls
Utilitat original: permet el buidatge de les calderes
Estat de conservació: mitjà

Circuit D: de tractament i evacuació de no cremats, cendres i gasos de combustió

Funció: en el procés de combustió del carbó es produeixen gasos i partícules sòlides com a conseqüències dels no cremats de carbó. L'evacuació d'aquestes partícules es realitza en els cendres d'evacuació. Però a més, també es recullen als descontaminadors inercials i electrostàtics que constitueixen el darrer pas de les calderes, abans de l'evacuació de fums per les xemeneies.

Components:

13. Cendres de sortida dels no cremats de les calderes 1 i 2 i de la caldera 3

Cendres calderes 1 i 2:
Marca: es desconeix
Ubicació: exterior, a la plataforma de les calderes 1 i 2
Datació: 1956-1958
Material: bàsicament metalls
Utilitat original: recollir i evacuar els residus sòlids de la part baixa del fogar de les calderes.
Estat de conservació: mitjà
Cendres caldera 3:
Marca: es desconeix
Ubicació: part inferior del fogar, 6 unitats 3 a cada costat

Datació: 1961-1964

Material: bàsicament metalls

Utilitat original: recollir i evacuar els residus sòlits de la part baixa del fogar de les calderes.

Estat de conservació: mitjà

14. Descontaminadors inercials i electrostàtics de les calderes 1 i 2, i de la caldera 3

Calderes 1 i 2:

Marca: es desconeix

Ubicació: exterior, a la plataforma de les calderes 1 i 2

Datació: 1956-1958

Material: bàsicament metalls

Utilitat original: precipitar les partícules en suspensió existents als gasos de sortida de la combustió

Estat de conservació: mitjà

Caldera 3:

Marca: es desconeix

Ubicació: exterior, a la plataforma de la caldera 3

Datació: 1961-1964

Material: bàsicament metalls

Utilitat original: precipitar les partícules en suspensió existents als gasos de sortida de la combustió

Estat de conservació: bo

15. Xemeneies

Marca: sense marca

Ubicació: exterior devora les calderes

Datació:

- Xemeneia corresponent a les calderes dels grups 1 i 2, 1956-1958

- Xemeneia corresponent a la caldera del grup 3, 1961-1964

Material: prefabricats de formigó i maons refractaris

Utilitat original: evacuar els gasos de la combustió a una alçada suficient perquè es dispersin

Estat de conservació: bo

Circuit E: Elèctric

Funció: Transformar l'energia mecànica de les turbines en energia elèctrica i transportar-la

Components:

16. Excitatriu i alternador dels grups 1 i 2, i del grup 3

Excitatriu i alternador dels grups 1 i 2:

Marca: Metropolitan Vickers

Ubicació: planta primera de l'edifici principal de la Central

Datació: 1956-1958

Materials: bàsicament metalls, l'interior components de diversos materials

Utilitat original: convertir l'energia mecànica de les turbines en energia elèctrica

Estat de conservació: Regular / dolent

Excitatriu i alternador dels grup 3:

Marca: Westinghouse

Ubicació: planta primera de l'edifici principal de la Central

Datació: 1961-1964

Materials: bàsicament metalls, l'interior components de diversos materials

Utilitat original: convertir l'energia mecànica de les turbines en energia elèctrica.

Estat de conservació: Regular

17. Transformadors

Marca: General Electric

Ubicació: Exterior, adossats a la façana principal de la Central

Datació: 1956-1958, 1961-1964

Materials: bàsicament metalls

Utilitat original: elevar la tensió de sortida de 11.800 volts de l'alternador a 66.000 volts de la línia de transport
Estat de conservació: regular / dolent
Observacions: hi ha 7 transformadors

18. Armaris de control dels transformadors

Marca: General Electric
Ubicació: : planta primera de l'edifici principal de la Central
Datació: 1956-1958, 1961-1964
Materials: bàsicament metalls
Utilitat original: controlar els paràmetres de sortida de la tensió
Estat de conservació: regular

24. Utillatge

Marca: es desconeix
Ubicació: exterior i interior de l'edifici principal de la Central
Datació: 1956-1964
Materials: bàsicament metall
Utilitat original: Permet i facilita les maniobres de connexió i desconnexió dels transformadors
Estat de conservació: Bo

Elements no inclosos a cap circuit específic

19. Armaris de la sala de control mecànic

Marca: sense marca
Ubicació: planta primera de l'edifici principal de la Central
Datació: 1956-1958, 1961-1964
Materials: bàsicament metalls
Utilitat original: control de diversos circuits
Estat de conservació: mitjà

20. Rellotge

Marca: es desconeix
Ubicació: planta primera de l'edifici principal de la Central
Datació: 1956-1958
Materials: bàsicament metall
Utilitat original: marcatge del temps
Estat de conservació: bo

21. Pont grua de la planta primera de l'edifici principal

Marca: es desconeix
Ubicació: planta primera de l'edifici principal de la Central
Datació: 1956-1958
Materials: bàsicament metall
Utilitat original: mecanisme per pujar, baixar i desplaçar càrregues
Estat de conservació: Bo

25. Vehicle eruga per a la distribució del carbó

Marca: es desconeix
Ubicació: exterior
Datació: 1956-1958
Materials: metall
Utilitat original: distribució i transport del carbó
Estat de conservació: Bo

4. ESTAT DE CONSERVACIÓ

4.1. Estat general de conservació actual

Actualment, les instal·lacions estan en desús, es troben tancades i sense manteniment periòdic (com s'aprecia per la quantitat de brutícia i runes existents).

Els edificis que es troben en pitjor estat de conservació de tot el conjunt en ordre decreixent (de pitjor estat a estat regular) són: Edifici F (magatzem), subconjunt J (edificis auxiliars), edifici G (caseta d'entrada), edifici E (menjador) i edifici D (magatzem i oficines).

La zona del poblat i dels xalets dels enginyers presenten també un estat de conservació regular, degut a que algun d'aquests indrets foren objecte d'okupacions i de vandalisme urbà.

4.2. Lesions generalitzades

La localització en què es troba la central, així com la seva proximitat amb el mar, juntament amb la manca de manteniment, han provocat unes patologies que són observable a tot el conjunt:

- L'ambient marí i la humitat provoquen l'aparició de taques d'humitat juntament amb l'aparició de floridura, afectant als elements de formigó en major o menor grau, i en especial els elements de formigó armat vist, que poden arribar a comprometre l'estabilitat estructural segons l'afectació a les armadures d'aquests elements.
- En tot el conjunt s'aprecien lesions de menor o major grau provocades per humitat.
- Fissures i esquerdes en tancaments, en concret en les peces prefabricades que els conformen, amb alguns desprendiments.
- Pèrdua de fusteria i vidres.
- Presència d'amiant al recobriment de les canonades i altres elements de la part moble i immoble.

4.3. Estat de conservació particular de cada element

4.3.1. Béns immobles

A. Edifici Central (inclosa zona de transformadors).

En general aquest edifici es troba en bon estat de conservació.

Les lesions que s'han detectat són les següents:

- Es detecten esquerdes i fissures en estructura de formigó armat, que poden provocar problemes de corrosió de l'acer.
- Es detecten esquerdes i fissures en peces prefabricades de formigó de façanes.
- Brutícia i acumulació d'excrements de colom.
- Taques d'humitat tant per filtració com per condensació.
- Taques ennegrides i verdoses causa de humitat i aparició de floridura.
- Desprendiment de revestiments (pintura).
- S'aprecia la col·locació d'una xarxa cobrint el sostre, a causa de desprendiments de peces del fals sostre.
- Trencament i pèrdua d'elements de maquinària.
- Creixement de vegetació en coberta i en maquinàries exteriors.
- Canonades i recobriments de maquinària realitzades en fibrociment (material que pot contenir amiant).
- Una de les zones que es troba en pitjor estat és la façana que està orientada a la mar a causa, probablement, a l'efecte de l'ambient marí, unit a l'efecte directe de vent i de la humitat. Produint un major deteriorament de les peces de formigó prefabricat, així com lesions en l'estructura de formigó armat.
- Creixement de vegetació en la zona dels transformadors.
- La façana que dona cap al mar té actualment una xarxa per controlar el desprendiment de peces de formigó de la façana.

Calderes

Del conjunt de les calderes, la Zona (a) és la que es troba en pitjor estat de conservació, probablement a causa d'estar més exposada a l'ambient marí. A més de tractar-se d'un conjunt de dues calderes.

A nivell general, es detecten les lesions següents:

- Brutícia i falta de manteniment.
- Creixement de vegetació, tant en l'espai exterior com sobre la maquinària.

- Despreniment de material de protecció de maquinària.
- Oxidació, tant d'estructura com de maquinària.
- Hi ha bases de pilars que es troben molt deteriorats a causa de la contínua oxidació, havent perdut tant gruix com a part de l'ànima dels perfils a les bases.
- Recobriment de maquinària amb fibrociment, el qual s'està desprenent en algunes zones (pot contenir amiant).

Xemeneies

En general, les dues xemeneies es troben en bon estat de conservació, però la xemeneia (a) ha patit un despreniment de peces de formigó en un punt concret.

Cinta de carbó

La marquesina es troba en un estat regular de conservació, ja que té zones on s'està esquarterant el formigó i en zones de la volada s'ha després el recobriment de formigó, deixant a la vista les armadures.

L'edifici annex a la marquesina es troba en mal estat de conservació, ha perdut gran part de la fusteria existent, té esquerdes i fissures en el formigó, havent zones on s'ha després el recobriment, deixant a la vista l'armadura. A més, s'ha trencat i després part de la volada.

La cinta de carbó es troba en bon estat de conservació, la lesió més generalitzada és l'oxidació de l'estructura, conferint aquest color tan característic vermellós, i hi ha zones on l'estructura ha estat més afectada, com en la trobada dels pilars amb les bases de formigó.

L'estructura de la torre que connecta amb l'edifici central es troba en un estat regular de conservació, amb zones on el recobriment de les armadures del formigó armat s'ha després.

B. Nau d'encubat

En general, aquest edifici es troba en bon estat de conservació. S'han detectat les lesions següents:

- Interior amb molta brutícia i gran acumulació d'excrements de colom.
- Humitat a la base dels tancaments i estructura, probablement humitat per capil·laritat.
- Fissures i esquerdes en peces prefabricades de formigó de tancaments.
- Embrutiment exterior en tancaments (ennegriment), brutícia acabat superior per vessament.
- Creixement de vegetació a coberta.

C. Dipòsits de fuel.

En general, els tres dipòsits es troben en bon estat de conservació, però el dipòsit 1 mostra més oxidació tant en tancament com en la seva coberta. Probablement es deu a que es troba situat més exposat davant de la mar. El dipòsit que es troba en millor estat de conservació és el número 3.

Les lesions que es troben en els dipòsits són les següents:

- Creixement de vegetació al voltant dels dipòsits.
- Oxidació de tancament i coberta.
- Es detecten pintades a la base del dipòsit 1.

D. Edifici que conté magatzem, taller i oficines.

Aquest conjunt de tres naus es troba en un estat regular de conservació. La nau D1, en concret, és la que es troba més deteriorada, sobretot per l'efecte de la humitat.

A nivell general, s'han detectat les lesions següents:

- Acumulació de brutícia i runes.
- Existència de canonades de fibrociment.
- En forjat de coberta i en bigues s'aprecia l'efecte de la humitat, amb taques ennegrides i verdoses a causa de la floridura.
- Han perdut gran part de el vidre de les façanes i fusteria.
- Creixement de vegetació en tancaments i cobertes.
- A la nau D2 es detecten fissures i esquerdes en estructura.

E. Edifici de vestidors i menjador.

En general, aquest edifici es troba en un estat de conservació regular.

S'han detectat les lesions següents:

Acumulació d'enderrocs i escobrarries al seu interior.

Fissures i esquerdes en tancament de formigó i desprendiments en recobriments d'armadura de formigó, deixant-les a la vista, les quals tenen oxidació.

Pèrdua de fusteria i de vidres.

A la part inferior de llosa de formigó de coberta ha perdut recobriment d'armadura, deixant-vista i començant procés d'oxidació.

Hi ha zones on armadura ha perdut secció per òxid.

F. Edifici d'emmagatzematge, juntament amb els vestuaris i el menjador.

Dins del conjunt, aquest és l'edifici que es troba en pitjor estat de conservació, ja que part de la coberta s'ha ensorrat i hi ha runes a l'interior.

G. Caseta d'entrada al conjunt prop del poblat i bàscula.

Es troba en un estat regular de conservació, i les lesions que s'han trobat són:

- Zones del tancament amb fissures i esquerdat i fins i tot part de peces despreses.
- Ha perdut fusteria i vidre.
- Brutícia i runes a l'interior.

H. Espai annex a la subestació amb una petita nau.

La petita nau té un estat de conservació regular, amb les lesions següents:

- Fissures en estructura de formigó.
- Esquerdes fissures en tancament.
- Pèrdua de vidre.
- Vegetació a coberta.
- A l'interior s'ha perdut gran part de maquinària.
- Acumulació i brutícia.

I. Espai obert on hi havia l'aparcament.

Aquest espai exterior ha perdut pràcticament la seva configuració a causa de el creixement de vegetació i falta de manteniment. En general està en mal estat de conservació.

J. Edificis auxiliars, prop dels dipòsits.

En general, aquests edificis es troben en un estat regular de conservació.

K. Pal elèctric

Estat de conservació general: Bo

L. Rails pel transport dels transformadors fins la nau d'encubat

Estat de conservació general: regular

Poblat.

El poblat està oficialment abandonat. La majoria dels habitatges es troben tapiats i la resta, o bé es troben ocupats de forma il·legal, o bé presenten deficiències en l'estructura exterior (pintades, desprendiments, esquerdes, etc.), a més de brutícia i pintades vandàliques.

Capella del poblat.

Estructuralment present un bon estat de conservació, ja que no ha estat objecte de cap transformació. Malgrat això, presenta goteres i alteracions a la pintura mural.

4.3.2. Parts integrants i pertinences (maquinària i altres elements)

Els problemes principals que presenten les màquines són:

- Processos d'oxidació diversos, que van des d'un nivell molt baix a un alt nivell de corrosió.
- Destrossa o pèrdua d'elements.

La referència a l'estat de conservació de les parts integrants i pertinences del bé consta a l'apartat de descripció.

4.4. Estat de conservació tipològic

L'estat de conservació tipològic tant de la part industrial, com de la part residencial i d'oci és excel·lent, i ha estat objecte de ben poques transformacions irreversibles.

La part industrial, tal i com s'ha anat explicant al llarg d'aquest informe i tal i com consta als estudis que s'han anat aportant en relació a aquest bé, fou objecte d'una primera implantació i després d'una ampliació. Ara bé, després, a nivell tipològic, no ha sofert pràcticament modificacions, com a mínim en aquelles parts més significatives.

Les edificacions residencials foren objecte d'algunes ampliacions de volum inadequades i clarament distingibles al llarg del temps. L'estat de conservació tipològic exterior és acceptable. Aquestes cases foren ocupades i vandalitzades i s'han perdut els detalls interiors, mobiliari i elements decoratius. En els darrers anys s'estan duent a terme actuacions per a la seva recuperació arquitectònica i constructiva, la qual sembla que serà factible.

La zona d'oci va passar a ésser accessible pel públic i presenta algunes deficiències de manteniment, a part que la seva construcció fou més tardana, però també és ben possible la seva recuperació.

5. DESCRIPCIÓ I JUSTIFICACIÓ DE LA CATEGORIA I DE LA DELIMITACIÓ

Fou a l'Anglaterra de principis de la dècada de 1960 on va començar a desenvolupar-se un interès creixent per les restes físiques de la Revolució Industrial. Posteriorment, sobretot a partir dels anys setanta, l'interès s'anirà estenent a la resta de països europeus. En el cas espanyol, cal esperar a la dècada dels vuitanta perquè es comencin a donar les primeres passes vers la protecció del patrimoni industrial.

De fet, el patrimoni historicoindustrial és una de les tipologies patrimonials reconegudes quan a la Llei 16/1985, del Patrimoni Històric Espanyol (en endavant Llei 16/85), Art.1.2 diu que «Integren el Patrimoni Històric Espanyol els immobles i objectes mobles i d'interès artístic, històric, paleontològic, arqueològic etnogràfic, científic o amb més claredat, quan la Llei 12/98, del patrimoni històric de les Illes titula al Títol V «Del patrimoni historicoindustrial»

Al marge de les tipologies de béns o de les diferents tipologies patrimonials reconegudes tant per la llei estatal com per la llei autonòmica, a l'hora d'atorgar alguna de les proteccions jurídiques establertes en aquestes lleis no li atorguen una categoria específica de BIC. Per tant, a l'hora de procedir a establir una categoria de protecció d'aquest tipus de béns, no queda altre opció que encaixar-ho en una de les categories establertes per la Llei 12/98 o subsidiàriament la Llei 16/1985.

La classificació de tipologies establertes a la legislació autonòmica per als BIC són: monument, conjunt històric, jardí històric, lloc històric, lloc d'interès etnològic, zona arqueològica i zona paleontològica.

D'entre aquestes categories, consideram que la que s'ajusta més a la característiques del bé, entès en el seu conjunt, és la de conjunt històric, mentre que atenent la especial singularitat de l'edifici principal de la Central, així com de les seves dues xemeneies, la seva singular autoria, la seva singularitat arquitectònica, i que a més constitueix una fita en el paisatge de la badia, i totes les demés característiques que s'han exposat durant aquest informe, consideram que la categoria més adient per a aquest edifici és la de monument.

Tal i com queda exposat en aquest informe, la central tèrmica d'Alcúdia, junt al poblat constitueixen un exemple de primer ordre d'aquests tipus de centrals, però a més a més i com venim exposant, l'edifici central reuneix uns valors excepcionals pel fet d'haver conservat gran part de la seva maquinària in situ. Per això i per tal de poder garantir una bona conservació de tots aquests valors consideram el més adient:

- La declaració com a BIC amb categoria de Conjunt Històric del conjunt fabril i el poblat
- La declaració com a BIC amb la categoria de Monument de l'edifici central i totes les parts integrants i pertinences recollides en aquest informe.

5.1. Descripció i justificació de la delimitació del bé

S'inclouen a la declaració de BIC amb categoria de Conjunt Històric els elements que conformen el conjunt de la central i la colònia industrial, que presenten un disseny inicial unitari.

Aquest àmbit té una superfície de 79318 m².

Dins aquest conjunt històric, S'inclou a la declaració com a BIC amb categoria de Monument l'edifici central, amb totes les parts integrants i pertinences.

Aquest àmbit té una superfície de 4351m²

Tal i com s'ha anat explicant al llarg d'aquest informe, conjunt fabril i poblat (en tota la seva extensió: residències treballadors, caps, enginyers, capella, economat, espais lliures, viari, etc.) s'entenen com un conjunt únic i indissoluble que només té el sentit complet i pot ser comprès en la seva totalitat si es delimita dins un sol àmbit que inclogui tot.

5.2. Descripció i justificació de la delimitació de l'entorn

Varen ser àmbits relacionats a nivell funcional amb aquest conjunt la zona esportiva i les zones d'àmbit d'influència en el moment de construcció i els anys immediatament posteriors, això és, l'esplanada de davant la central, les línies de connexió d'aigua amb el mar i la zona de la pedrera d'extracció de grava.

La zona esportiva i les àrees servidores de la zona central consideram que formarien part de l'entorn de protecció ja que, d'una banda, són àmbits relacionats amb la fàbrica i el poblat, tot i no ser pròpiament àrees de producció i habitatge; sí que són zones destinades a oci i esbarjo dels treballadors de la fàbrica. D'altra banda, cal tenir en compte que la zona esportiva fou projectada i construïda amb posterioritat al nucli central primigeni, per la qual cosa no té el mateix valor arquitectònic.

A més a més, l'entorn de protecció hauria d'estar confirmat una franja entre el nucli del BIC i la mar. La fàbrica, com s'ha explicat abans, se situa en aquest indret, entre d'altres motius, per la seva estreta vinculació amb la mar. Un dels principals motius d'elecció d'emplaçament d'aquest és la seva situació respecte de la mar, ja que l'aigua era essencial per al funcionament de la central.

No s'ha inclòs cap franja d'entorn de protecció pel costat de terra perquè no es veu un risc d'afectació directa ni al bé ni a les visuals; ja que, d'una banda, per l'Est i l'Oest hi ha teixit residencial ja consolidat - que no guarda relació amb el Bé - i de l'altra, pel costat Nord-Est hi ha un àmbit de sòl rústic protegit.

Degut a un tema competencial, no es pot incloure com a entorn de protecció l'àmbit situat a la zona marítimo-terrestre i a la zona corresponent a Ports de l'Estat, i per això l'entorn de protecció que es pot delimitar es veu sensiblement reduït, i és el que figura a la delimitació gràfica que consta al final d'aquest informe.

Aquest àmbit té una superfície de 21.797 m² (2.18 ha).

Pel que fa a l'àmbit declarat BIC amb categoria de monument no s'especifica un entorn de protecció ja que es troba inserit dins el Conjunt Històric que ja garanteix i ha de garantir la protecció dels espais vinculats al Monument.

6. PRINCIPALS MESURES DE PROTECCIÓ I CRITERIS D'INTERVENCIÓ

6.1. Criteris generals de protecció del Bé

Tal i com s'ha exposat a l'apartat anterior, al no estar contemplat en el marc legislatiu actual una categoria específica per al patrimoni industrial, les categories de protecció que s'han elegit han estat la de conjunt històric i la de monument.

Al tractar-se d'elements integrants del patrimoni industrial, entès com el conjunt dels béns mobles, immobles i sistemes de sociabilitat relacionats amb la cultura de la feina que han estat generats per les activitats d'extracció, de transformació, de transport, de distribució i gestió generades pel sistema econòmic sorgit de la "revolució industrial", aquests béns s'han d'entendre com un tot integral compost pel paisatge en què s'insereixen, les relacions industrials en què s'estructuren, les arquitectures que els caracteritzen, les tècniques utilitzades en els seus procediments, els arxius generats durant la seva activitat i les seves pràctiques de caràcter simbòlic.

Tots aquests aspectes seran els que es tindran en compte a l'hora d'emmarcar els criteris d'intervenció.

Per tal de garantir la conservació dels valors, tant de les parts integrants del Conjunt Històric com del monument, que motiven aquesta declaració, qualsevol intervenció que es dugui a terme s'haurà de fer respectant els valors que motiven la seva declaració.

En general, les intervencions permeses en aquest indret no podran contradir els criteris o les lògiques d'implantació i urbanització original, i la diferent relació espacial entre les principals edificacions i elements del conjunt fabril.

Tot atenent l'estat de conservació del conjunt, les intervencions possibles seran de diferent abast depenent de l'element que es tracta, segons es detalla més avall.

Les intervencions als espais lliures inclosos dins el bé hauran d'estar d'acord amb la preservació de les edificacions existents, i no desmereixer respecte d'aquestes.

S'haurà de mantenir el viari urbà existent a l'àmbit del conjunt històric. Aquest sistema viari és el compost per la carretera a Alcanada i els vials interiors del poblat, mantenint la clara idea dels viaris que acaben en cul de sac. A l'interior del poblat, només podrà ser viari rodat el que ja ho era al disseny original.

No es podrà instal·lar cartellera ni elements publicitaris ni mobiliari urbà que pertorbin la contemplació del conjunt, o que contravinguin la seva estètica general.

Les intervencions i els nous usos que siguin possibles als interiors dels immobles existents amb la finalitat de fer-los funcionals per a altres activitats públiques o privades, diferents de les originals, hauran de permetre entendre la funció original per la qual varen ser construïts.

Pel que fa a les parts integrants i pertinences que queden vinculats a la declaració i que s' especifiquen més endavant, hauran de ser objecte d'obres de manteniment, conservació i, si s'escau, de restauració. S'hauran de conservar les parts originals i, en qualsevol cas, les intervencions haurien de ser les mínimes necessàries per a la bona conservació de l'element. Aquestes parts integrants i pertinences vinculades a l'immoble hauran de romandre en el mateix, segons els criteris que es concreten més endavant, en l'apartat corresponent.

Finalment, cal recordar que un dels valors d'aquest element és el seu valor com a recurs revitalitzador i la possibilitat de reconversió per a l'entorn en el que està situat, per això, les actuacions que es dugin a terme en aquest conjunt, partint sempre dels valors que han motivat la seva declaració, hauran de tendir a ser element revitalitzador del lloc on se situen.

Per tal de poder procedir a la restauració íntegra del bé, s'hauran de completar, depenent del cas, els estudis històrics existents que puguin aportar informació en relació al bé en qüestió.

En qualsevol cas, ja s'intervingui de forma global o parcial, mai es podrà perdre de vista la concepció unitària del conjunt.

Planejament urbanístic municipal

La **legislació vigent** assenyala uns preceptes concrets en relació al **planejament urbanístic** per a la preservació dels conjunts històrics:

- En l'art. 36, després de recordar que la declaració d'un immoble com a BIC vincularà els plans i normes urbanístiques que l'afectin, assenyala que en el cas d'un conjunt històric, entre d'altres, serà necessari elaborar, per part de l'ajuntament, "un pla especial de protecció o un instrument urbanístic de protecció, o adequar-ne un de vigent", que compleixi les exigències de la llei.
- En l'art. 37 assenyala que mentre no s'hagi aprovat definitivament aquesta normativa urbanística de protecció, "per a la concessió de llicències o l'execució de les atorgades abans d'iniciar-se l'expedient de declaració, serà necessària l'autorització de la Comissió Insular del Patrimoni Històric, i en tot cas, no es permetran alineacions noves, alteracions de l'edificabilitat, parcel·lacions ni agregacions". Una vegada aprovada definitivament aquesta normativa, els ajuntaments seran competents per autoritzar directament les obres que desenvolupin el planejament aprovat (excepte quan es tracti de monuments, zona arqueològica o zona paleontològica) i hauran de comunicar a la Comissió, en el termini màxim de 10 dies, les autoritzacions i llicències concedides.
- En l'art 39 fa referència als plans urbanístics dels conjunts històrics, assenyalant quins són els preceptes bàsics a incorporar:
- Catalogació, tant si són immobles edificats com espais lliures interiors o exteriors, dels elements que formen part del conjunt, les estructures significatives i els components naturals de cada element i el seu entorn, dispensant una protecció integral als immobles declarats BIC i per a la resta un règim adequat i especial de protecció per a cada cas.
- Les remodelacions urbanes només es permetran excepcionalment quan impliquin una millora de l'entorn territorial o urbà i contribueixin a la conservació general del conjunt.
- S'haurà de mantenir l'estructura urbana i arquitectònica, com també les característiques generals de l'ambient. Les substitucions d'immobles seran excepcionals i només si han de contribuir a la conservació general del conjunt. Es mantindran les alineacions urbanes existents.

6.1.2. Béns immobles

Dels béns immobles que han estat relacionats a l'apartat de descripció, s'aporta una previsió del grau d'intervenció que es preveu que serà possible en aquests béns i espais, sempre sotmès a possibles revisions o estudis més específics per a cada element, així com a les determinacions del pla especial de protecció que s'haurà de redactar:

A. Subconjunt Edifici Central.

Es tracta d'un subconjunt dins del conjunt de la Central Tèrmica que s'ha de considerar com una unitat. Per a aquest element es proposa la declaració com a monument ja que se li reconeixen uns valors per sí mateix que el fan mereixedors d'aquesta protecció. Més endavant consta la relació de parts integrants i pertinences d'aquest immoble (monument).

Aquest edifici podrà ser objecte d'obres de manteniment, conservació, i malauradament, degut al seu estat de conservació, haurà de ser també sotmès a obres de rehabilitació i possiblement de substitucions parcials.

Podrà ser objecte de petites modificacions de volum, sempre mantenint-se les escales en voladiu, així com de petites ampliacions i adaptacions a la normativa tècnica i d'habitabilitat vigents, sempre que aquestes s'integrin i no distorsionin el concepte ni la contemplació de l'edifici original, i sempre segons el que es determini en el pla especial de protecció que s'haurà de redactar.

Podrà ser objecte de canvi d'ús, sempre que el nou ús/usos siguin respectuosos amb l'edificació i la seva significació i funció original i es pugui seguir entenent quina era i com es realitzava la funció original (veure béns a mantenir lligats a l'immoble). Així mateix, amb la finalitat de dotar els espais d'un ús diferent a l'original, es permetrà la redistribució interior sempre que es preservi l'estructura original i els elements essencials que s'assenyalen més endavant, d'acord amb el que determini la fitxa del pla especial. També es permetrà la substitució de la coberta actual amb la finalitat de complir amb la normativa vigent i ser accessible per al seu ús, sense que això afecti la configuració exterior del conjunt, i preservi la imatge interior de la coberta, respectant la integritat de les jàsseres metàl·liques estructurals i que conformen els pendents i que integren, en la seva ala inferior l'enllumenat principal de la nau, així com els tensors existents entre les mateixes

B. Nau d'encubat

Aquest edifici podrà ser objecte d'obres de manteniment, conservació, rehabilitació i reforma. S'haurà de preservar el seu volum original, mantenint els dos nivells i sempre segons el que es determini en el pla especial de protecció que s'haurà de redactar.

S'ha de mantenir la relació i la proporció entre el volum més alt i el més baix.

S'haurà de conservar el pont grua del seu interior.

Podrà ser objecte de canvi d'ús, d'acord amb el que determini el pla especial de protecció.

C. Dipòsits de fuel.

Dins el conjunt hi ha tres dipòsits d'acer, numerats en el seu exterior (1, 2 i 3). El dipòsit 3 és més gran que els altres dos.

Actualment aquests tres dipòsits estan subjectes al Pla Director Sectorial (PDS) d'Energia, per tant, s'haurà d'estar al que allà consti.

Cas que es desafectessin i ja no estiguessin subjectes al PDS d'Energia, s'haurà de mantenir, en tot cas, la ocupació d'aquests volums, i la seva traça en planta (forma circular i murs quadrats que els delimiten).

Es proposa mantenir el volum número 3 ja que és el de major dimensió i per tant el que entenem que pot tenir una major versatilitat per a futurs canvis d'usos, això sempre que el PDS d'Energia ho permetés i segons constés al pla especial de protecció que s'haurà de redactar.

Podran ser objecte de canvis d'ús i d'obertura de buits en la seva configuració exterior per a permetre accessos o il·luminació interior, sempre segons es reguli en el futur pla especial de protecció que s'haurà de redactar.

D. Edifici que conté magatzem, taller i oficines.

Tal i com ja s'ha dit a l'apartat de descripció, aquest edifici s'allunya una mica del disseny general del conjunt a causa del seu tancament amb blocs prefabricats de formigó amb juntes alineades. Tot i que també es considera d'interès rellevant des del punt de vista volumètric i com a construcció de formigó, a través de la utilització de pòrtics prefabricats de secció variable que configuren l'espai interior i determinen la composició de les façanes frontals i posteriors.

Per això, aquest edifici podrà ser objecte d'obres de manteniment, conservació, rehabilitació i reforma. Podrà ser objecte de petites modificacions de volum, i sempre segons el que es determini en el pla especial de protecció que s'haurà de redactar.

Podrà ser objecte de canvi d'ús, d'acord amb el que determini el pla especial de protecció.

E i F. Edifici de vestidors i menjador i Edifici d'emmagatzematge, juntament amb els vestuaris i el menjador.

Aquests edificis es consideren interessants pel seu disseny volumètric, formal, estructural així com dels seus interiors.

Els edificis E i F. Tot i que es descriuen per separat, es poden considerar com de disseny complementari a l'estar units per una escala exterior per pujar a la zona posterior, que es troba a més alçada. Ambdós edificis responen al disseny general del conjunt. Destaca el disseny de les façanes que donen al pas entre ells, ja que el disseny de cada un d'ells sembla el negatiu de l'altre.

Podrà ser objecte d'obres de manteniment, conservació i rehabilitació.

Podrà ser objecte de canvi d'ús, d'acord amb el que determini el pla especial de protecció.

G. Caseta d'entrada al conjunt prop del poblat i bàscula.

Es tracta d'un petit edifici de disseny singular que podrà ser objecte d'obres de manteniment, conservació i rehabilitació.

S'han de mantenir tant la bàscula interior com l'exterior i l'escala en voladiu adossada al mur de contenció per accedir a l'edificació del control de la bàscula

Podrà ser objecte de canvi d'ús sempre que el nou ús sigui respectuós amb la volumetria i composició original i es mantinguin les bàscules, d'acord amb el que determini el pla especial de protecció.

H i I. Espai annex a la subestació amb una petita nau i Espai obert on hi havia l'aparcament.

S'ha de mantenir la petita nau que hi ha a l'espai H que és de planta rectangular i una alçada, amb estructura de formigó, coberta a una aigua, i que segueix el disseny general dels altres edificis amb peces prefabricades en doble U.

Podrà ser objecte d'obres de manteniment, conservació i rehabilitació, d'acord amb el que determini el pla especial de protecció.

Aquest àmbit per la seva situació, cota, presència de poca edificació preexistent i superfície, així com situació respecte a la resta d'edificació, viari i relació amb l'edifici principal, seria el més idoni en cas que s'hagués d'implantar nova volumetria. Sempre seguint les determinacions del pla especial que s'ha de redactar, aquesta nova volumetria haurà de ser proporcionada i respectuosa amb les edificacions preexistents i a mantenir. La seva alçada ha de ser semblant a les edificacions existents D i E i F.

K. Pal elèctric

Aquest element s'ha de mantenir i conservar in situ, al ser representatiu de la primera època en que es varen fer pals elèctrics de formigó dissenyats.

L. Rails pel transport dels transformadors fins la nau d'encubat

Aquests rails s'han de mantenir i conservar in situ.

Espais exteriors

Els espais exteriors compresos dins el conjunt del BIC-CH seran susceptibles de ser edificats i utilitzats d'acord amb el que determini el pla especial de protecció, així com podran destinar-se zones d'aparcament, espais lliures o àrees per desenvolupar activitats recreatives, lúdiques i culturals.

En tot cas, les noves edificacions no podran sobrepassar de manera sensible l'alçada de les edificacions existents, a excepció feta de la central.

Els espais lliures compresos dins el CH a la part del poblat es regiran pel que determina l'Estudi de Detall (ED) aprovat el 6.05.2021 (BOIB núm. 62, de 13.05.21) i pel pla especial de protecció que es redacti.

Estació transformadora

Es tracta d'un element que es va construir amb posterioritat, que no entenem directament lligant al BIC ja que, tot i estar relacionat en quant a funció, ja es tracta d'un element més modern i que no formava part del sistema productiu original que es vol protegir.

Si en el futur aquesta estació transformadora deixés d'ocupar l'espai que actualment ocupa, aquest seria susceptible de ser ocupat per nova volumetria, l'envolvent de la qual fos semblant a la sòlid comú que ocupa actualment l'estació, si així es contemplés en el pla especial de protecció que s'haurà de redactar.

En cap cas la seva alçada, volumetria o configuració podrà ocultar la perspectiva de l'edifici central si bé es permetrà que el nou edifici tingui, al manco, una planta d'alçada.

En cas de substituir-se per una subestació vertical, aquesta s'haurà de situar en l'extrem on menys afecti les visuals.

Els habitatges del poblat

Tots els habitatges del poblat, tant els que estan a l'altra banda de la carretera d'Alcanada com els dos habitatges dels enginyers que es troben al mateix costat de la carretera que la fàbrica (molt propers a la torre Major) s'han de mantenir. Podran ser objecte d'obres de manteniment, conservació, restauració, rehabilitació i eliminació de volumetria afegida. S'haurà de respectar la volumetria existent del disseny original, així com també el llenguatge i disseny dels mateixos, incloent els petits volums de magatzem que, o bé apareixen als plànols del poblat de Gesa de Josep Ferragut, o bé tenen exactament el mateix disseny.

La capella

La capella s'haurà de mantenir i només podrà ser objecte d'obres de manteniment, conservació i restauració. Podrà destinar-se a usos respectuosos amb el seu ús original.

En aquest edifici, igual que en l'edifici casinillo, s'admetrà el canvi d'ús segons determina el planejament general d'Alcúdia, o en el seu cas, el que determini el pla especial que s'ha de redactar, i sempre aquests nous usos hauran de respectar les característiques essencials originals dels immobles.

6.1.3. Parts integrants i pertinences del monument

Pel que fa a la maquinària, estris, i altres elements del procés industrial s'exposen els criteris seguits per triar els elements a mantenir i els criteris d'intervenció generals i específics:

- Atès que la central conserva la seqüència dels processos industrials "in situ" i que aquest fet és clau per assegurar que la comprensió del procés productiu, més enllà de la contemplació arquitectònica i la visió escultòrica de les peces industrials, és important que els elements que restin estiguin instal·lats seguint la seqüència d'aquest procés per facilitar-ne la comprensió. Per això, en el llistat de béns a conservar s'indica quins han de romandre en la seva actual posició i quins són susceptibles de ser desplaçats respecte al seu lloc original.
- L'edifici principal, el que es localitza en els plànols històrics com a central, funciona com un contenidor integral i constitueix un tot. En ell resideixen pràcticament tots els circuits essencials amb l'excepció de les calderes, que estan adossades i constitueixen una prolongació natural de la mateixa. Per això s'ha de mantenir, com a conjunt, sense perjudici que s'eliminin, a la planta baixa o primera de la nau de turbines, algunes conduccions i sistemes auxiliars, produint un efecte de claredat que permeti la circulació.
- S'ha de mantenir la connexió física i explicativa existent en la cadena combustible / caldera / turbina / alternador perquè constitueix l'essència del procés de producció d'electricitat.
- Tot i precisar-se estudis més detallats dels processos d'oxidació en els elements principals, no té sentit intentar recompondre les pèrdues que pateixen determinats elements essencials o auxiliars.

En línies generals, es recomana l'urgent neteja de tots els components vinculats al BIC, sobretot aquells que estan afectats per excrements de coloms, i la seva protecció davant aquestes substàncies altament corrosives.

Atenent als valors culturals inherents a la conservació fins a l'actualitat de les edificacions, i de la maquinària, tal com hem assenyalat a diferents part d'aquest informe, i atenent que s'inclouen com a parts vinculades al BIC només els components imprescindibles, s'haurà de elaborar una fitxa descriptiva i el corresponent reportatge fotogràfic i seguiment documental per tècnic competent de les transformacions o eliminacions de tots els elements que estiguin vinculats al BIC o no), per tal que quedi recollida una memòria documental de tot el procés de transformació del conjunt i del seus elements.

Es considera que la següent relació de parts integrants i pertinences ha de quedar vinculada a la Central Tèrmica i, per tant, formaria un conjunt indivisible amb el conjunt edificat, gaudint també de la declaració de BIC.

Components, conservats al seu lloc original, no desplaçables

1. Dipòsit subterrani de carbó
2. Cinta transportadora
3. Caseta d'anivellació amb dipòsit d'aigua
4. Cinta de distribució i motor
5. Distribuïdor mòbil, també s'inclouen tots els seus elements, com són: canaletes i pont.

6. Tremuges

En aquest cas, al tractar-se d'elements que formen part de l'edifici, es considera que, les 7 tremuges, quedin vinculades a la declaració.

7. Conductes d'alimentació als molins polvoritzadors

Únicament es vinculen a l'expedient de declaració, els conductes d'alimentació corresponents als molins núm. 1 i 7.

8. Molí polvoritzador, motor i sistemes auxiliars

Únicament es vinculen a l'expedient de declaració els núm. 1 i 7, que són aquells que es corresponen amb els conductes d'alimentació abans vinculats

9. Calderes de combustió

Únicament es vinculen a l'expedient de declaració, les calderes corresponents als grups 1 i 2.

10. Turbines

Únicament es vinculen a l'expedient de declaració, les turbines corresponents als grups 1 i 2.

11. Condensadors

Únicament es vinculen a l'expedient de declaració, els condensadors corresponents als grups 1 i 2.

12. Tanc de drenatge

Únicament es vincula a l'expedient de declaració, el tanc de drenatge de les calderes 1 i 2, perquè forma part d'aquest conjunt.

13. Cendrers de sortida dels no cremats

Únicament es vincula a l'expedient de declaració, els cendrers de les calderes 1 i 2, perquè forma part d'aquest conjunt.

14. Descontaminadors inercials i electrostàtics

Únicament es vinculen a l'expedient de declaració, els descontaminadors inercials i electrostàtics de les calderes 1 i 2, no s'inclouen els conductes que condueixen els gasos fins a les xemeneies.

15. Xemeneies

Es vinculen a l'expedient de declaració, les dues xemeneies

16. *Excitatriu* i alternador

Únicament es vinculen a l'expedient de declaració, les *excitatriu* i alternadors corresponents al grups 1 i 2.

17. Transformadors

Únicament es vincula a l'expedient de declaració, el transformador número 4.

18. Armaris de control dels transformadors

Es vinculen a l'expedient de declaració, tots els armaris conservats en aquest espai.

19. Armaris de la sala de control mecànic

Es vinculen a l'expedient de declaració, tots els armaris conservats en aquest espai.

20. Relloge i lluminàries originals de la Central -individuals i en línia sota les jàsseres de la coberta- i d'altres espais del conjunt, donat que formen part del disseny original de Ramón Vázquez Molezún.

21. Pont grua de la planta primera de l'edifici principal

Components, desplaçables

22. Dipòsit del sistema de tractament d'aigua d'alimentació

Únicament es vincula a la declaració, el dipòsit marcat a la fotografia de l'annex d'imatges, però sense necessitat de conservar-lo in situ al lloc original.

23. Dipòsits del sistema d'adició de composts anticorrosius a l'aigua d'alimentació

Únicament es vinculen a la declaració, el dipòsit de "Hidrazina nº 1" i el dipòsit de "Fosfato nº 2"; però sense necessitat de conservar-los in situ al lloc original.

24. Utiltatge

Únicament es vinculen a l'expedient de declaració, els objectes de la fotografia de l'annex d'imatges; i sense necessitat de conservar-los in situ al lloc actual.

25. Vehicle eruga per a la distribució del carbó.

6.2. Mesures de protecció de l'entorn

Com s'ha esmentat, amb la delimitació d'aquest entorn de protecció es pretén, en primer terme, una protecció física del bé, la qual anirà des dels aspectes constructius o estructurals fins a aquells més estètics. En aquest cas s'han inclòs dins el conjunt parts que, tot i formar part de l'element, o bé no són parts centrals, o bé foren construïdes amb posterioritat o bé que el grau de transformació que presenten és tan elevat que no tenia sentit la seva inclusió en el propi bé, per tant, aquestes parts s'hauran de preservar atenent la seva funció com a part de l'element, encara que no parts essencials.

L'altra de les funcions principals d'aquest entorn de protecció és la preservació de les visuals del Conjunt. Per tant, les actuacions en aquesta zona no podran prescindir de tenir en compte els aspectes de millora de les visuals que existien des d'aquest cap als voltants per dur a terme la seva funció original i la contemplació d'aquest conjunt des de l'entorn. Així, dins l'àmbit de l'entorn de protecció, no es podran dur a terme actuacions que no tinguin una relació apropiada amb el bé, ni totes aquelles que utilitzin materials o tècniques inapropiats.

A la zona d'entorn de protecció del conjunt històric per la seva banda Sud-est, aquest entorn inclou la torre Major, la qual per la seva banda està declarada monument i també compta el seu expedient de delimitació amb el seu propi entorn de protecció.

En aquest àmbit s'entén que no s'han de implantar noves edificacions i que la finalitat més idònia seria destinar-lo a espai lliure públic.

La Llei 12/98 tracta el tema dels criteris d'intervenció en els entorns de protecció dels béns d'interès cultural en el seu art. 41.3, assenyalant que el volum, la tipologia, la morfologia i el cromatisme de les intervencions en els entorns de protecció d'aquests béns no podran alterar el caràcter arquitectònic i paisatgístic de l'àrea ni pertorbar la visualització del bé. Així mateix, es prohibirà qualsevol moviment de terres que comporti una alteració greu de la geomorfologia i la topografia del territori i qualsevol abocament d'escombraries, runes o deixalles.

En tot cas, s'haurà d'estar al que assenyalava la Llei 12/98, del patrimoni històric de les Illes Balears, especialment en els seus articles 3 (col·laboració del particulars), 22 i 23 (protecció general dels béns del patrimoni històric i preservació de béns immobles), 24 (suspensió d'obres), 26 (deure de conservació), 27 (incompliment dels deures de conservació), 28 (reparació de danys), 29 (informes i autoritzacions), 31 (col·locació d'elements exteriors), 37 (autorització d'obres), 40 (licències) i 41 (criteris d'intervenció en els béns d'interès cultural) i 45 (béns mobles inclosos en un bé d'interès cultural).

7. CONCLUSIÓ

Després d'estudiar la història i l'evolució de l'antiga Central Tèrmica i del poblat de GESA a Alcanada, podem plantejar que reuneixen una sèrie de valors:

- Conserven un valor històric, com a testimonis de l'època de la industrialització i per la seva importància per a la història social i econòmica d'Alcúdia i de Mallorca.
- Valor i singularitat a nivell arquitectònic i constructiu, ja que la Central i el conjunt de les edificacions projectades per Ramón Vázquez Molezún, d'una banda, són un testimoni significatiu de l'arquitectura industrial del Moviment Modern a l'estat espanyol, concretament de l'estil brutalista de les dècades dels anys 50-60 del segle XX; i de l'altra, té un disseny que juga amb la volumetria i amb la creació d'espais interiors, a través de l'ús singular del formigó. El poblat és un exemple de colònia industrial i respon a la idea de "crear ciutat", tendència implantada a partir de la segona etapa del desenvolupament industrial.
- Valor per l'autoria de les construccions, dissenyades per dues figures rellevants de l'arquitectura, com són Ramón Vázquez Molezún

(central) i Josep Ferragut Pou (poblat).

- Valor i singularitat a nivell tècnic i tecnològic, atès que conté el procés i la maquinària gairebé complets.
- Valor com a conjunt perquè manté intactes les seves característiques dins del seu entorn, on es combina la part industrial (devora la mar) amb els àmbits residencials unifamiliars (incloent el poblat). Manté pràcticament intactes tots els seus volums i es pot apreciar la traça original del conjunt.
- Valor com a paisatge industrial.
- Valor com a recurs revitalitzador per a l'entorn, per la possibilitat de reconversió i reutilització respectuosa amb les preexistències i els seus valors que li atorguen una especial singularitat.

Més enllà dels aspectes estrictament constructius i formals, el conjunt format per la central tèrmica de GESA i el poblat vinculat a aquesta constitueix un element significatiu del patrimoni ja que constitueix l'únic exemple d'urbanisme industrial al conjunt de les illes.

Per tant, consideram que el conjunt de l'antiga Central Tèrmica i el poblat té prou significació i valors patrimonials per declarar com a Bé d'Interès Cultural:

1. Bé d'Interès Cultural, amb categoria de Conjunt Històric els elements que conformen el conjunt de la central i la colònia industrial, que presenten un disseny inicial unitari, amb la delimitació del conjunt i de l'entorn de protecció que figuren a la documentació gràfica que s'adjunta.
2. Bé d'Interès Cultural, amb categoria de Monument l'edifici central, amb totes les parts integrants i pertinències citades en aquest informe, amb la delimitació que figuren a la documentació gràfica que s'adjunta

8. PLANIMETRIA (s'adjunta com annex 3)

Annex II: Informe resposta al·legacions de 24 d'abril de 2023:

En data 12 d'abril de 2022 la Comissió insular de Patrimoni Històric de Mallorca va acordar entre d'altres, l'acord de:

I.- Incoar l'expedient de declaració de Bé d'Interès Cultural, amb categoria de Conjunt Històric, dels elements que conformen el conjunt de la central i la colònia industrial, que presenten un disseny inicial unitari, amb la delimitació del conjunt i de l'entorn de protecció que figuren a la documentació gràfica que s'adjunta.

II.- Incoar l'expedient de declaració de Bé d'Interès Cultural, amb categoria de Monument l'edifici central, amb totes les parts integrants i pertinències citades a l'informe tècnic de 4 d'abril de 2022, i amb la delimitació que figura a la documentació gràfica que s'adjunta.

S'han presentat les següents al·legacions:

- Residencial Alcudia Luz S.L.:

- En data 6/05/2022, núm. reg. gen. 24217

- En data 27/03/2023, núm. Reg. 33707

Col·legi Oficial d'Arquitectes de les Illes Balears (COAIB):

- En data 02/03/2023, núm. reg. gen. 23290

En relació a l'informe emès per la UIB el 8 de gener de 2023 (reg. gen 2766), en virtut de l'article 9.1 de la llei 12/1998, de 21 de desembre, del Patrimoni Històric de les Illes Balears i a les al·legacions presentades, en el tràmit d'audiència i durant la tramitació de l'expedient 758129H de declaració com a Bé d'Interès Cultural amb categoria de Conjunt Històric, a favor de la Central Tèrmica d'Alcanada i del poblat de GESA i de l'edifici principal de la central amb categoria de Monument, ubicats als carrers Camí d'Alcanada 8, 8C, 10, 15, 17, 19, Carrer Poblat Butà 42 i 44, Carrer Llaut (tots els números) i Carrer Barca de Bou (tots els números), del terme municipal d'Alcúdia, informam el següent:

a) Respecte a l'informe de la UIB:

L'informe des de la UIB es mostra favorable a la declaració com a BIC, tot considerant que els valors són indiscutibles, però assenyalava una sèrie de prescripcions.

L'informe d'incoació s'ha modificat amb la introducció de moltes d'aquestes prescripcions tal i com queden recollides a l'informe proposat.

Respecte als canvis que no s'han duit a terme, la motivació és la següent:

· Respecte a la proposta de delimitació:

Pel que fa la disposició de l'entorn de protecció per la banda nord-est, límitrof amb una zona ANEI, consideram que el

aquesta protecció, tot i que derivada d'una altra legislació, sí que garantirà les possibles accions que poguessin afectar negativament la protecció del Bé, a la vegada que és una qualificació difícilment modificable.

Pel que fa a l'entorn pel costat est i nord-oest, colindant amb zones residencials consolidades, consideram que es tracta de zones que, pel seu estat de consolidació, la delimitació d'un entorn de protecció que afectés aquestes zones tampoc aportaria cap preservació de més al conjunt. S'ha de considerar que la figura elegida és la de conjunt històric, i que els teixits colindants no tenen connexió ni vinculació amb aquest conjunt.

Pel que fa a l'espai entre la torre Major i la mar, s'ha exclòs, tal i com quedava justificat al informe, per una qüestió competencial, ja que és zona marítima terrestre.

Finalment, es decideix suprimir de l'informe tècnic de declaració la figura de l'entorn de protecció teòric que s'hauria de considerar.

Respecte a la cartografia i planimetria no es pot donar resposta en aquest moment amb un plànol de cada volum, edifici i element, tant els que s'han de conservar com els que s'han d'eliminar, perquè consideram que aquesta és una tasca que correspon més aviat al Pla especial de protecció que a aquest informe de declaració. Entenem que un informe de declaració d'un conjunt històric no pot assolir aquesta tasca, no és el moment idoni per a dur-la a terme, sinó que correspon al moment de la redacció del Pla Especial de protecció.

Respecte a la torre Major, cal recordar que aquest bé ja fou objecte d'un expedient de modificació de l'expedient de BIC, aprovat en data 10/02/2033 (BOIB 26, 17/02/2022 // BOE 54, 4/03/2022), i allà consten la seva delimitació, tant del Bé com de l'entorn, així com tot un expedient complet.

b). 1 Resposta a les al·legacions presentades per Residencial Alcudia Luz S.L.

1.1 En l'al·legació presentada data 6/05/2022, núm. reg. gen. 24217 se demana:

Que es tramitin dos expedients de BIC, un per la central tèrmica i un pel poblat de GESA ja que aquests dos elements presenten especificitats que, tot i considerant adequada la declaració com a BIC, fa necessària una tramitació independent.

A l'exposició de les al·legacions s'argumenta que no es poden tractar de manera unitària perquè varen ser concebuts com projectes independents i perquè les seves necessitats d'actuació, tant de conservació com urbanístiques són diferents.

En segon lloc aquesta al·legació considera un risc la judicialització de l'expedient de BIC per part d'Endesa atenent la seva postura inflexible i allunyada dels requeriments de l'administració, no essent el cas de Residencial Alcudia Luz SL. A més a més, s'al·lega la tramitació amb diferents tempus d'expedients relacionats amb cada una de les parts a part de les diferents propietats, passant a detallar els expedients que aquest promotor està tramitant davant l'ajuntament.

Resposta:

Tal i com diuen les al·legacions, i tal i com ja s'exposa a l'expedient, Josep Ferragut va dissenyar la implantació urbanística del conjunt i també va dissenyar les edificacions del poblat, en canvi, el disseny dels edificis de la part industrial, del que hem destacat especialment l'edifici principal de la Central, va correspondre a Vázquez Molezún.

Com ja es va assenyalar a l'informe d'incoació, l'empresa GESA, des del primer moment en que va plantejar la construcció de la Central, va començar també amb la planificació d'una colònia industrial, tal i com va promulgar el consell d'Administració de GESA en el bolletí de març de 1958. L'objectiu, seguint el model d'altres centres industrials que, amb la segona etapa de desenvolupament industrial, abandonaven els nuclis urbans, era facilitar als treballadors d'aquestes grans empreses tots els mitjans necessaris per dur a terme una vida digna. Per aquest motiu l'empresa els proporcionava als empleats habitatges moderns i funcionals, amb tots els serveis per garantir un funcionament autosuficient.

Des d'aquest punt de vista, el que s'hagin de dur a terme actuacions de caire diferent per a la conservació de cada un dels seus elements no comporten que, patrimonialment, no presentin uns valors com a conjunt i que per tant es tramitin amb un mateix expedient administratiu.

Més enllà d'aspectes concrets sobre autories o resultats arquitectònics, propis al tractar-se d'una zona industrial i d'una zona residencial, ambdós s'han de contemplar de manera conjunta, ja que tot dos varen ser concebuts com a complementaris. Els valors patrimonials recauen principalment en que conforma un conjunt fabril i residencial, propi dels processos d'industrialització del seu moment.

El que consideram que atorga el valor patrimonial principal a aquest element és precisament que conforma un conjunt únic a les Balears on són presents la part industrial, el teixit residencial i l'equipament comunitari, per tant, tot i entenent les motivacions que aporta l'al·legació, no es pot acceptar aquest extrem ja que és un dels motius fonamentals de la declaració.

Certament, són dues propietats diferents, però això no és causa per demanar que es procedeixi a declarar dos expedients de BIC independents perquè volem recordar la propietat dels béns no determina els seus valors. De fet, l'habitual és que en un conjunt històric hi hagi múltiples propietats pertanyent a diferents propietaris.

Tal i com hem dit més amunt, considerant que un dels valors principals és el conjunt, no concebem també la redacció d'un Pla Especial de Protecció per a cada una de les parts en que l'al·legació voldria dividir el BIC, sinó que precisament considerem essencial que s'hagi de

redactar un sol instrument de planejament com a manera d'assegurar la pervivència dels valors de conjunt.

A més a més, com és sabut, durant el temps de tramitació d'aquest expedient ha canviat la propietat per tant, ha canviat la previsió de litigiositat que preveia aquesta al·legació.

Per tant, es proposa desestimar aquesta al·legació.

1.2 En l'al·legació presentada data 27/03/2023, núm. Reg. 33707 se demana:

1. Preservar i rehabilitar els annexos a les vivendes a manera de magatzem inclosos en el projecte original de Josep Ferragut. Es presenta documentació escrita i gràfica per mostrar que actualment existeixen uns afegits que foren construïts des del moment inicial, i que alguns d'ells estaven dibuixats al projecte de Josep Ferragut, i que es demana que es preservin, i que hi ha altres afegits que han anat apareixent al llarg del temps, de forma més o manco irregular, i que aquests s'hagin de demolir. Es mostra que es poden distingir clarament uns afegits dels altres.
2. Preservar els vials de vianants i la vitalitat social: es demana que es reconsiderin els usos municipals prevists pels vials públics, de manera que es preservi íntegrament el disseny original de poblat de Gesa, i per tant, els carrers que acabaven en cul-de-sac, i que es mantinguin com a peatonals els carrers citats, a l'expedient de dotació de serveis municipal.

Resposta:

Aquest aspecte ja queda recollit a l'informe tècnic de dia 4 d'abril de 2022 que va servir com a motivació de la incoació de l'expedient de declaració del BIC, quan, a l'apartat 6.1.2, amb les principals mesures de protecció i criteris d'intervenció dels béns immobles, respecte als habitatges de poblat s'especifica que: "[...] Podran ser objecte d'obres de manteniment, conservació, restauració, rehabilitació i eliminació de volumetria afegida. S'haurà de respectar la volumetria existent del disseny original. [...]". Per tant, com no pot ser d'altra manera, el Pla Especial haurà de recollir aquests criteris.

L'informe de dia 4 d'abril de 2022, assenyala que "[...]S'haurà de mantenir el viari urbà existent a l'àmbit del conjunt històric. Aquest sistema viari és el compost per la carretera a Alcanada i els vials interiors del poblat.[...]".

Per tant, i tal com s'ha dit al punt anterior, el Pla Especial haurà de recollir aquests criteris ja que el seu manteniment han de garantir la correcta conservació de model d'implantació urbana dissenyat per Ferragut.

Ara bé, atenent el contingut de les al·legacions presentades, i observant que potser aquests aspectes no eren prou clars en l'informe d'incoació, s'afegeixen les següents frases a l'informe de declaració per tal de clarificar aquests aspectes:

En l'apartat 3.2.1. Els habitatges:

"Des del disseny original ja es varen concebre uns petits volums adossats al fons de parcel·la situats de forma aparellada, destinats a ser magatzem d'eines del jardí i similar, conformats amb volums coberts a dues aigües, de murs de marès i coberta de teula."

En l'apartat 6.1.2 Els habitatges del poblat:

Se modifica la redacció de la frase afegint "...incloent els petits volums de magatzem que, o bé apareixen als plànols del poblat de Gesa de Josep Ferragut, o bé tenen exactament el mateix disseny."

En l'apartat 6.1 se modifica la redacció del paràgraf, resultant el següent text:

"S'haurà de mantenir el viari urbà existent a l'àmbit del conjunt històric. Aquest sistema viari és el compost per la carretera a Alcanada i els vials interiors del poblat, mantenint la clara idea dels viaris que acaben en cul de sac. A l'interior del poblat, només podrà ser viari rodant el que ja ho era al disseny original."

Per tant, es proposa estimar aquesta al·legació.

b).2 Resposta a les al·legacions presentades pel Col·legi Oficial d'Arquitectes de les Illes Balears

1.2 En les al·legacions presentades 02/03/2023, núm. reg. gen. 23290 se demana:

Que es realitzin alguns canvis a la redacció d'alguns dels apartats de l'informe de 4 d'abril de 2022, per tal que, tal com assenyalen al seu escrit "[...] preservar valors de les architectures i del conjunt, així com per tal de possibilitar noves actuacions que permetin l'adaptabilitat a nous usos compatibles [...]".

Resposta:

Les diferents aportacions o canvis en la redacció de l'informe proposats des del COAIB són coherents amb les propostes ja assenyalades pels serveis tècnics, per tant creim que es poden integrar a l'informe, excepte pel que fa l'al·legació número 4, que es respon al final.

Els canvis que es produeixen a l'informe, derivats de cada una de les al·legacions presentades, són:

Al·legació 1. En relació a les principals mesures de protecció i criteris d'intervenció, a l'apartat 6.1.2 A. Subconjunt Edifici Central, on diu:

"[...] També es permetrà la substitució de la coberta actual amb la finalitat de complir amb la normativa vigent i ser accessible per al seu ús, sense que això afecti la configuració exterior del conjunt."

Haurà de dir:

"[...] També es permetrà la substitució de la coberta actual amb la finalitat de complir amb la normativa vigent i ser accessible per al seu ús, sense que això afecti la configuració exterior del conjunt, i preservi la imatge interior de la coberta, respectant la integritat de les jàsseres metàl·liques estructurals i que conformen els pendents i que integren, en la seva ala inferior l'enllumenat principal de la nau, així com els tensors existents entre les mateixes."

Al·legació 2. En relació a les principals mesures de protecció i criteris d'intervenció, a l'apartat 6.1.2 B. Nau d'encubat, on diu:

"Aquest edifici podrà ser objecte d'obres de manteniment, conservació, rehabilitació i reforma. Podrà ser objecte de petites modificacions de volum, i sempre segons el que es determini en el pla especial de protecció que s'haurà de redactar"

Haurà de dir:

"Aquest edifici podrà ser objecte d'obres de manteniment, conservació, rehabilitació i reforma. S'haurà de preservar el seu volum original, mantenint els dos nivells i sempre segons el que es determini en el pla especial de protecció que s'haurà de redactar [...]"

Al·legació 3. En relació a les principals mesures de protecció i criteris d'intervenció, a l'apartat 6.1.2 D. Edifici que conté magatzem, taller i oficines, on diu:

"Tal i com ja s'ha dit a l'apartat de descripció, aquest edifici s'allunya una mica del disseny general del conjunt a causa del seu tancament amb blocs prefabricats de formigó amb juntes alineades. Tot i que també es considera de cert interès des del punt de vista volumètric i com a construcció de formigó, el seu interès és menor a d'altres construccions existents."

Haurà de dir:

"Tal i com ja s'ha dit a l'apartat de descripció, aquest edifici s'allunya una mica del disseny general del conjunt a causa del seu tancament amb blocs prefabricats de formigó amb juntes alineades. Tot i que també es considera d'interès rellevant des del punt de vista volumètric i com a construcció de formigó, a través de la utilització de pòrtics prefabricats de secció variable que configuren l'espai interior i determinen la composició de les façanes frontals i posteriors"

Al·legació 5. En relació a les principals mesures de protecció i criteris d'intervenció, a l'apartat 6.1.3 (Parts integrants i pertinences del monument. Components, conservats al seu lloc original, no desplaçables: 20. Rellotge). On diu:

"20. Rellotge."

Haurà de dir:

"20. Rellotge i lluminàries originals de la Central -individuals i en línia sota les jàsseres de la coberta- i d'altres espais del conjunt, donat que formen part del disseny original de Ramón Vázquez Molezún."

Al·legació 6. En relació al punt 7. Conclusions. On diu:

"Valor i singularitat a nivell arquitectònic i constructiu, ja que la Central, d'una banda, és un testimoni significatiu de l'arquitectura industrial del Moviment Modern a l'estat espanyol, concretament de l'estil brutalista de les dècades dels anys 50-60 del segle xx; i de l'altra, té un disseny que juga amb la volumetria i amb la creació d'espais interiors, a través de l'ús singular del formigó. El poblat és un exemple de colònia industrial i respon a la idea de "crear ciutat", tendència implantada a partir de la segona etapa del desenvolupament industrial"

Haurà de dir:

"Valor i singularitat a nivell arquitectònic i constructiu, ja que la Central i el conjunt de les edificacions projectades per Ramón Vázquez

Molezún, d'una banda, són un testimoni significatiu de l'arquitectura industrial del Moviment Modern a l'estat espanyol, concretament de l'estil brutalista de les dècades dels anys 50-60 del segle xx; i de l'altra, té un disseny que juga amb la volumetria i amb la creació d'espais interiors, a través de l'ús singular del formigó. El poblat és un exemple de colònia industrial i respon a la idea de "crear ciutat", tendència implantada a partir de la segona etapa del desenvolupament industrial."

Al·legació 7. Escales en voladiu. El COAIB considera necessari que, a l'informe es faci

Constar d'una manera concreta la protecció específica per les escales en voladiu que utilitza Ramón Vázquez Molezún en diferents llocs, en especial sobre el mateix edifici de la Central, així com sobre el mur que se situa al costat de la caseta de control i pesatge on es troben les bàscules.

Tal i com recull encertadament aquesta al·legació, les escales en voladiu del projecte original constitueixen un element constructiu d'interès. Tot i que als criteris d'intervenció assenyalats, aquestes escales quedaven compreses, per tal de que quedi més especificat, s'introduiran aquestes modificacions a l'informe d'infoació:

-A l'apartat 6.1.2 A. Subconjunt Edifici Central, on diu:

"[...] Podrà ser objecte de petites modificacions de volum"

Haurà de dir:

"[...] Podrà ser objecte de petites modificacions de volum, sempre mantenint-se les escales en voladiu, [...]"

-A l'apartat 6.1.2 G. Caseta d'entrada al conjunt prop del poblat i bàscula. On diu:

"[...] S'han de mantenir tant la bàscula interior com l'exterior"

Haurà de dir:

[...] S'han de mantenir tant la bàscula interior com l'exterior i l'escala en voladiu adossada al mur de contenció per accedir a l'edificació del control de la bàscula [...]

En quant a l'**Al·legació 4.** En relació a les principals mesures de protecció i criteris d'intervenció, a l'apartat 6.1.3 (Parts integrants i pertinences del monument. Components, conservats al seu lloc original, no desplaçables: 9. Calderes de combustió, 10. Turbines, 11. Condensadors, 12. Tanc de drenatge, 13. Cendres de sortida dels no cremats; 14. Descontaminadors inercials i electrostàtics.

Manifesten la millora respecte a un document inicial que preveia la preservació de la totalitat dels béns mobles associats a l'edifici de la Central, ara bé, assenyalen que la protecció de les Calderes 1 i 2 limita la implementació de nous usos, o no ser que el destí final del monument fos el d'equipament cultural i museístic, cas en el qual consideren que es podrien preservar la totalitat de la maquinària i de les instal·lacions.

Manifesten que l'obligatorietat d'haver de redactar un Pla Especial permetrà establir un diàleg argumental entre diferents institucions i entitats amb la finalitat de fer compatibles els criteris de preservació que s'exposen amb el programa que es vulgui implementar.

Finalment, valoren com a bona la decisió de declarar Monument l'edifici de la Central.

Resposta:

Respecte a la preservació i vinculació a l'expedient de la maquinària i elements auxiliars, com és ben sabut per la part al·legant, abans de la infoació de l'expedient es va produir un intens debat en relació a aquest aspecte, i es varen demanar informes de persones expertes en la matèria, per tant, entenem que la decisió de quins elements de maquinària i auxiliars es mantenen està prou justificada dins l'expedient i que en cap moment això impediria que, si finalment s'atorgués a aquest edifici un ús museístic, se conservessin més elements dels que apareixen a la proposta declaració.

Aquest quart punt de les al·legacions, a més, posa en valor el fet que es declari monument l'edifici principal i que, l'obligatorietat de la redacció del Pla Especial, pot ajudar a fer més coherent la implementació de criteris per a la preservació i el programa d'usos.

Per tant, es proposa desestimar aquesta al·legació.

Conclusions:

A la vista de tot l'exposat es proposa, a nivell tècnic, informam el que segueix respecte a les al·legacions presentades:

1. Desestimar les al·legacions presentades per Residencial Alcudia Luz S.L. en data 6.05.2022, núm. reg. gen. 24217.
2. Desestimar l'al·legació 4 presentada pel Col·legi Oficial d'Arquitectes de les Illes Balears (COAIB) en data 02/03/2023, núm. reg. gen. 23290.
3. Estimar les al·legacions presentades per Residencial Alcudia Luz S.L. en data 27.03.2023, núm. reg. gen. 33707.
4. Estimar les al·legacions 1,2,3,5,6,7 presentades pel Col·legi Oficial d'Arquitectes de les Illes Balears (COAIB) en 02/03/2023, núm. reg. gen. 23290.

ANNEX III: Planimetria

Declaració com a BIC, amb categoria de Conjunt Històric, a favor de la Central tèrmica d'Alcanada i poblat de Gesa i declaració, amb categoria de Monument, de l'edifici principal de la Central (Alcúdia)

